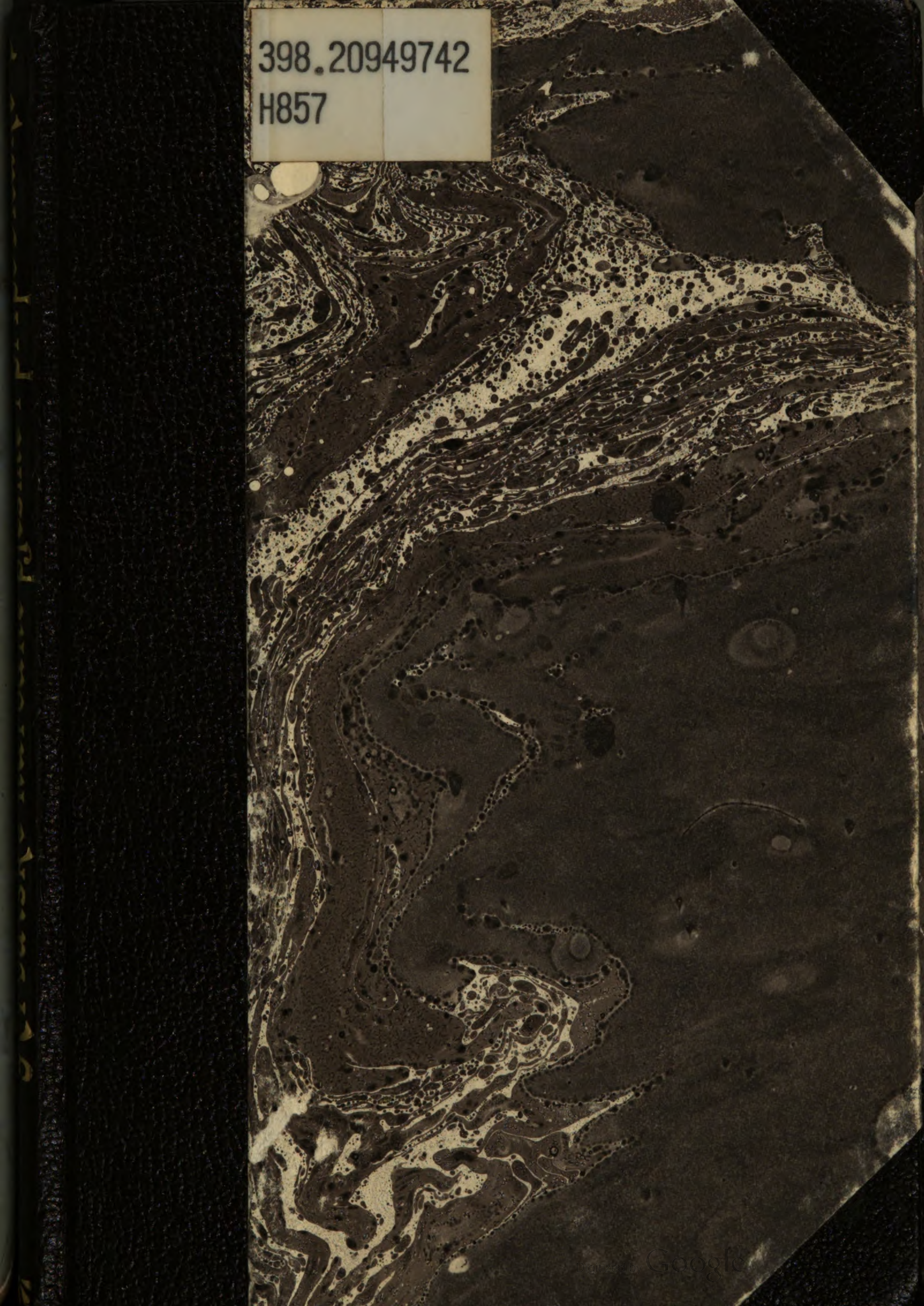
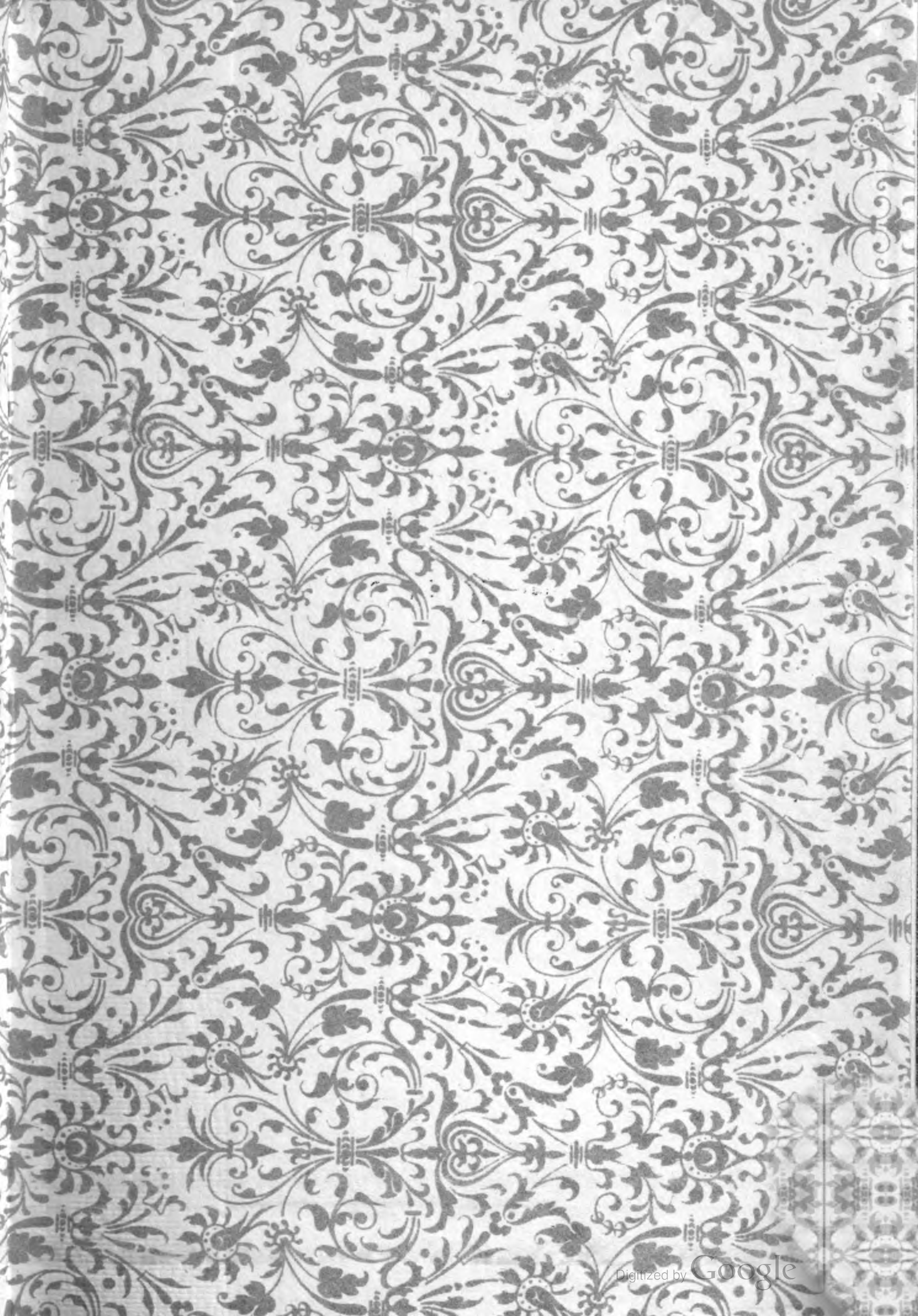

398.20949742
H857

Digitized by Google

Hrvatske

narodne pjesme i pripoviedke

iz

BOSNE

skupio

N. TORDINAC.

Naklada i tisak Ern. Jančika.
najamnika tiskare kat. hrv. dion. tiskov. družtva u Vukovaru.
1883.

Štioče!

Ova knjiga sadržaje ženske narodne pjesme i pripoviedke bosanske — gradja je kako vidiš mješovita. Pa kad je već mješovita, spočinut će koji, a što niesi umetnuo i koju junačku pjesmu. Evo zašto: junačke pjesme, koje sam ja čuo, tako su bile načičkane novijimi ali nenarodnimi motivi, rieči i riečicami, da jih niesam mogo nikako upotriebiti; tà znaš brate i sâm: da se ne jede svaka ptica, koja leti.

Ženske pjesme mnogobrojnije su nô junačke, a niesu toliko ni sabirane, kô junačke. Čudo jih je po Bosni za koje neznamo, a kako jih neće čudo biti kad svako mjesto imade svoje pjesme. Dobro bi bilo, kad bi poštovani Franjevci po svojih župah skupili sve ženske i junačke pjesme — jer ne skupe li se, zginuti će kô što većinom sginuše stare narodne pjesme amo po Slavoniji.

U ovu sam sbirku uvrstio neke ženske pjesme iz Žepča i Kreševa Ako bi se koja pjesma od ovih našla slična kojoj iz Vukove zbirke: „Srpske narodne pjesme iz Hercegovine“ — ne čudi se, jer u okolici žepačkoj, pa i u samom Žepču ima doseljenika iz Hercegovine — pa tim bi računi čisti bili.

A sada da reknem, tko mi je pojedine pjesme kazivo. I., kazivo mi učenik Nikola Zrno rodom iz Bistrice (žepački kotar), a on ju čuo od svoje majke — obitelj njihova starinom iz Hercegovine. Pjesme: 2. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30 33 35 36. kazivala mi djevojka Marija Jenković iz Žepča. Ona je pjesme naučila od drugih

žepačkih žena — jer iz Žepča nikud nije izilazila. Sve ostale pjesme pouzimo sam iz netiskane zbirke Frana Miloševića — a on jih je skupio u Kreševu — a ma žalim, što nije poštovani o. Milošević označio, od koga je pojedinu pjesmu čuo. Prije no što predjem na pripoviedke, ili kazavice kako Bošnjak rekne, valja mi nešto natuknut. Ove pripoviedke niesu pisane onakim jezikom a ni onako izkićene rečenicami kao Vukove pripoviedke. Da tko uzpiše onako, kô što je Vuk pisao, valja da je niko u narodu, valja da je živio u narodu, valja da se bavio narodnim sve do smrti svoje. Narodno pisati i narodni jezik proniknuti, nije šala; a jesi li ga proučio onda možeš reći: sada znadem svoj jezik, jezik hrvatski. Ja sam tek potrčo i jedva promašio mrvicu ovoga polja, pa s toga mislim, da će plemeniti štioc žmirke prieći mnogu jezičnu pogriešku. Muka je to pisati narodnu pripoviedku, pisati ju vierno, čisto, a ovamo opet ugodit inteligentnom i priprostijem štiocu. Tko je narodne pripoviedke sabiro, taj će znati, kakva je to muka. Koliko sam mogo, toliko sam radio, da što vjernije prepišem narodnu pripoviedku, a jesam li u tom poslu zabrazdio — ne zamjerite.

Vuk je razdielio pridoviedke na muške i ženske, pa muške opet duge, kratke, šaljive. Prema tomu sam i ja ovdje naznačio, kojoj vrsti koja pripoviedka patri: Pripoviedke sam neke sâm skupio, a neke, i to ponajljepše, pouzimo sam iz netiskane zbirke pripoviedaka bosanske duhovne mladeži. Koje su njihove; ja ću reći.

1. Nasarajdin hodža (muška šaljiva). Ovu sam uzeo iz zbirke b. d. m., ama neznam, tko ju je kazivao. 2. Nasarajdinove gusle, 3. pa varala i 20. Lovničani uče koran kazivao mi žepački župnik

o. **Jakob Marić**. Sve tri su te pripoviedke muške šaljive. 4, **Car orogatio** (ženska), po 15. **Krčmaruše Mare** (ženska) i 16. **Bog nije buhe stvorio nego vrag** (ženska?). Sve tri ove dobio sam od župnika osovskog **Antnna Musića**, Hercegovca. — On se već ne spominje od kojih je čuo, tà čuo jih još u svojoj mladenačkoj dobi. 5. **Liepa i preliepa** (muška šaljiva) kazivao mi **Nikola Zrno** iz Bistrice, a on ju čuo u selu na posielu. 6. **Šismael** (ženska); ovu mi kazivala starica **Ruža Marić**, rodom iz Livna, a naseljena u Žepču. Nespominje se pravo gdje ju je čula; al zaisto znade, da ju je čula od muhamedanskih gospodja. 7. **Carević** (ženska). 14. **Diete sa devet čiraka** (ženska), ove mi dvie kazivao u Žepču terzija **Jozica**, ili pravim imenom **Jozo Mandić**, kako mi reče: bio je na zanatu u nekog žepačkog muhamedanca, koji je bio pnn kô oko svakakvih kazavica, pa je ove dvie od njega naučio. Ima medj muhamedanci dosta njih, koji umiju pripoviedat; al su jim pripoviedke većinom iz Arabije — jer obično su hadjije najbolji pripoviedoci. 12. **Tri brata** (ženska). 9. **Sjeromašak i divi** (mješovita) uzeo sam iz zbirke. b. d. m. a te je pripoviedke skupio o. **Dobroslav Nedić** — rodom iz Tolise. Uzeo sam iz zbirke b. d. m. 12. **Trinaest braće** (mješovita) zabilježio o. **Jerko Vladić**, a on ju čuo od jednog Dubrovčanina imenom **Pave Boškovića** u Carigradu. 10. **Više put prevareni vuk** (basna) 11. **Jazavac i lisica** (basna) 7. **Bak** (ženska) pa 18. **Budalaš** (mužka šaljiva) al pod nijednom ovih pripoviedaka niesam našo, tko ju je kazivo.

Dva moja prijatelja jedan iz Bizovca, drugi iz Retkovaca, kazivali mi Budalaša od rieči do rieči ovako, kò što je ovdje napisano — jer čujući njihovo kazivanje,

pomislih, da nije Budalaš gdje natiskan, pa oni ga čitali; al oni mi se kleli, da su ju čuli jedan od seljaka a drugi od svog sluge. Bilo kako mu drago, ja sam ovu pripoviedku uzeo iz zbirke b. d. m. pa velim, da je to bosanska pripoviedka, a što se ona pripovieda u Retkovcih, ne buni me, jer su Retkovci blizu Save — a što se pripovieda u Bizovcu i to me ne boli — Tko je pripoviedo? — sluga — a sluga je danas ovdje sutra ondje — Pripoviedka je odalica pusta, koja ide od usta do usta.

Još mi je dometnut, da sam turske rieči iztumačio i ovoj knjizi priklopio.

Štioče, evo u tvoje ruke predajem ove narodne mezimice, pa ako su gole i bose, al jesu i umiljate; pa zato jih prigrli, a ne prezri.

Sabirač.

Ženske narodne pjesme.

1.

„Ivo i Anica".

Bol boluje Ivo i Anica,
Ivo jeste kugu preboljeo,
A Anica i sada boluje.
Ivo k' Ani pod pendžer dolazi:

„O Anušo vidu iz očiju,
Možeš znati, da ćeš preboljeti,
Da ti vodim sa mora ećima,
Da kupujem ape po dukate?
„A moj Ivo vidu iz očiju,
Ne kupuj mi ape po dukate,
Ne vodi mi sa mora ećima,
Nu to aspe izpod biela vrata,
Nuto struka izpod belenzuka
Mogu znati preboljeti neću."
Tu su oni u rieči bili.
Al govori Ivanova majka:
„Prodj' se Ivo Anice djevojke.
Ja sam tebi ljepšu curu našla,
I ljepša je i viša od Ane".
Al' to Ivo haje i nehaje.
Kupi svate Ivanova majka,
Kupi svate sa četiri strane,
I dovede Marušu djevojku.

Al eto ti dvie tanke robinje:
„Ajde Ivo skin sa konja curu,
Ajde Ivo rekla ti je majka".
„Otlen hajte dvie tanke robinje,
Ćorda mi je krvi poželjela,
Ako snidem, odsjeć' ću vam glavu.
I odoše dvie tanke robinje.
Al' eto ti Ivanov daidža:
„Ajde Ivo skin' s konja djevojku.
Ajde Ivo rekla ti je majka."
„Otal hajde moj daidža dragi,
Ćorda mi je krvi poželjela,
Ako snidem, odsjeć' ću vam glavu."
Otal ode Ivanov daidža,
Al eto ti dvie Ivine seke:
„Ajde Ivo skin' s konja djevojku,
Ajde Ivo, rekla ti majka."
Al govori Ivo momče mlado,
„Otlen hajte dvie seke moje,
Ćorda mi je krvi poželjela;
Ako snidjem odsjeć' ću vam glavu."
I odoše dvie Ivine seke.
Al eto ti Ivanove majke,
Izvadila prebiele dojke:
„Ajde Ivo karam ti ne bile,
Ajde Ivo skin' s konja djevojku".
Al to Ivo haje i nehaje.
Proli suze Ivanova majka.
Otal ode Ivanova majka.
Al govori Anica djevojka:
„Ajde Ivo skin' s konja djevojku,
Sad će rieti tvoja mila majka,
On bi došo, al' mu ne dâ Ana."

Skoči Ivo na noge lagane
I posluša Anušu djevojku,
I on ode svom bielom dvoru,
I on skide sa konja djevojku.
Kad je bila večer po večeri,
Svedoše ih u čardake gornje.
Sjedi Ivo u dušeku svome,
A Maruša na sanduku svome.
Uze Ivo sedefli šargiju,
Sitno kuca, jasno popieva,
A u svaku rieč pripieva:
Sada veli moja Ana draga,
Sada Ivo Mari duvak skida.
Niesam Ano ti mi živa bila,
I tako mi kugu preboljela."
Opet Ivo kuca uz šargiju,
Sitno kuca, jasno propieva,
A u svaku rieč pripieva:
„Sada veli moja Ana draga,
Sada Ivo Mari lice ljubi.
Niesam Ano ti mi živa bila
I tako mi kugu preboljela."
Skoči Ivo na noge lagane,
Pa podiže pulan duvak Mari
Pa je zakle velikom zakletvom:
Sve do dana ti nepušćaj glasa,
Nek se braća pušak napucaju,
Nek se seke kola naigraju.
Pozdravit ćeš moju milu majku,
Nek mi sieče daske javorove,
A nosila od jadikovine.
Nek mi vrâna peru, razčešljaju.
Što mi ga je Ana odranila.
Pa poteže nože okovane,

Pa udara sebe u srdašce,
Kad u jutro jutro osvanulo,
Osvanulo i sunce granulo,
A govori Ivanova majka:
„Silom Ivu u djerdek svedosmo,
Jutros Ive iz djerdeka nema,
Beli mu je Mara omiljela.“
Pa se sjeti Ivanova majka,
Pa poteče na gornje čardake,
Pa udara nogama u vrata.
Na četvera vrata odletila.
Do koljena u krv ugazila:
Kučko jedna Visočkinja Maro,
Što si mome Ivi učinila?“
„Ne budali nesudjena majko;
Jer mu vodiš nemilu djevojku.
Jer mu nisi Anice dovela.
Svu noć Ive u dušeku sjedi,
A ja mlada na sanduku svome,
Svu noć Ivo kuca uz šargiju,
Sitno kuca, jasno popieva,
A u svaku riječ pripieva:
Sada veli moja Ana draga,
Sada Ivo Mari duvak skida,
Niesam Ano ti mi živa bila,
I tako mi kugu preboljela.
Sada veli moja Ana draga,
Sada Ivo Mari lice ljubi.
Niesam Ano ti mi živa bila
I tako mi kugu preboljela.
Pa on skoči na noge lagane,
Pa podiže podiže pulan duvak meni.
Pa me zakle velikom zakletvom:
Da do dana ja nepušćam glasa,

Nek se braća pušak napucaju
Nek se seke kola naigraju,
Pozdravi mi moju milu majku
Nek mi sieče daske javorove,
A nosila od jadikovine,
Nek mi vrâna peru, razčešljaju,
Što mi ga je Ana odranila.
Kad izkaza Ivanovoj majci,
Što je Ivo svu noć govorio,
Pa se maše sebe u džepove,
I poteže nože okovane:
Kad je s mene, nek nije ni mene."
Pa s' udara nožem u srdašce,
Otal ode Ivanova majka,
Pa govori kićenim svatovma;
A od sada mladi ukopnici,
„Eno Ivo na čardaku mrtav,
Ivo mrtav na dušeku svome,
Mara mrtva na sanduku svome."
Dva meita poredo spremaju;
Dva meita naporedo nose.
Kad su bili k' Aničinu dvoru,
Ugleda ih Anica djevojka,
Pa povika svoju milu majku:
„Nuto majko čuda velikoga
Silom Ivu u djerdek svedoše,
Nuto jutros Ive u punice!"
Al govori Aničina majka:
„Ne budali moja Ano draga
Ono Ivu u mezare nose."
Kad pogleda Aničina majka:
Al joj Ana dušicu pustila.
Al povika Aničina majka:

„Pričekajte mladi ukopnici,
Svu noć mi je Ana umirala
A sad mi je Ana doumrla."
Pričekaše mladi ukopnici,
Dok je majka Anu opremila.
Tri meita naporedo nose,
Tri meita poredo kopaju,
S jednu stranu Anušu djevojku
A u sriedi Ivo momče mlado,
Iz Anice ponikla ružica,
A iz Ive vinova lozica,
Pa se loza oko ruže svija,
Kao Ivo oko svoje Ane,
A iz Ane stručak bosijoka,
Gdje je nikô, tude i ostao.

2.

Sluga Nikolica.*)

A u zô čas beg Filipoviću,
Odhranio Begzu mezimicu,
Zaodjeo slugu Nikolicu.
Sve mu sluge u skrletu hode,
Nikolica u bieloj svili;
Nikolicu Begza zagledala,
Za njime se ašik učinila:
Govorila Begza mezimica:
„Poturči se slugo Nikolico!"

*) Ovu pjesmu niesu nipošto smjele žepačke djevojke pjevati; da je koja zapjevala, a Turčin začuo — zlo projde djevojka.

„Ne ću bogme Begzo mezimico!
Pokrsti se Begzo mezimico,
Da idemo mome zavičaju
Zavičaju gradu kaurskome,
Gdje se jede šećer za pogaču,
Gdje se jedu smokve za jabuke,
Gdje se pije šerbet za vodicu.“!
Govorila Begza mezimica:
„Hoću bome slugo Nikolica,
Kad zauči careva jaciju.
Kad moj babo ode u džamiju,
Ti izberi dva najbolja konja,
Sebi pticu, meni lastavicu.
Akšam projde i jacija dojde.
Ali ide beg Filipoviću
I on ide u novu džamiju,
Nikolica konjma u podrume.
I probere dva najbolja konja,
Sebi pticu, begzi lastavicu.
Ide Begza u gornje čardake,
I nakupi hegbeta dukata,
I odoše gradu kaurskome.
Zatim malo vrieme postanulo,
Filipović dojde iz džamije.
Podvikuje sluge Nikolice,
Nigdje mu se nitko ne odziva;
Dovikuje Huseina sluge:
„Brže k meni slugo Huseine,
Ti prebroji po dvoru dvorane,
I debele konje po aharu.“!
Nema doma Begze mezimice,
Ni našega sluge Nikolice,
Nema doma dva najbolja konja,

Nema ptice, neima lastavice.
Filipović svilen barjak diže,
I sve bûdi po dvoru dvorane,
I za njima idu nazorice.
Kad su došli širokomu moru,
U Nikole čudna sreća bila,
Široko su prehodili more,
S' jednu stranu Begza i Nikola
S' drugu stranu beg Filipoviću.
Kad to vidi beg Filipoviću,
Da on Begze dobiti ne more,
A on Begzu po imenu viče:
„Što to radiš Begzo mezimice,
Ti si danas po triput klanjala
A po triput u ćitap gledala.“!
Govorila Begza mezimica:
„Hajde dvoru beg Filipoviću,
Ako sam ja po triput klanjala,
A po triput u ćitap gledala,
Sve je meni ćitap govorio:
Kadgod budeš Begzo mezimico,
Kadgod budeš bit ćeš kaurkinja.“
Vrieme došlo — bit ću kaurkinja.

3.

Seka Angjelija.

Vazdan žela moba Ivanova,
Vazdan žela, ali ne pjevala.
A kada je oko podne bilo,
Zapjevala seka Ivanova:

„Čobanine zlato materino,
Uzbi ovce uz goru zelenu,
Na sred gore javor drvo suho,
U javoru stručak bosioka,,
Pod javorom studena vodica;
Zali meni stručak bosioka."
Čobanin joj diplam odgovara:
„Zalio sam i dva i tri puta,
Bosiok ti gotov uvenuo."
Od mobe se nitko i ne sjeća,
Već se sjeća Ivanova ljuba;
Govorila Ivanova ljuba:
„Bora tebi ćelebija Ivo,
Vrieme ti je mobu na užinu,
Šalji mene kući na užinu,
Seku Anu za goru na vodu,
Pa ti hajde za njom nazorice,
Nazorice ama stranputice."
To je Ivo ljubu poslušao,
I on ode za njom stranputice.
Kad je došla za goru na vodu
Iz javora čudo izvadila.
Čedo ljubi a kroz suze zbori:
„Čedo moje ne bilo mi živo!
Ili ću se mlada objesiti,
Il' ću mlada u vodu skočiti,
Il' ću tebe mlada udaviti,
Jer te ne smiem kući odnieti."
Tad s' ukaza ćelebija Ivo,
Pak je seki Ivo govorio:
„Nit se vješaj nit u vodu skači,
Niti davi čedo zlatokoso;
Već ga nosi mojoj bieloj kuli."

Odgovori seka Ivanova:
„Ne ću nosit moj brate Ivane,
Korit će me tvoja vierna ljuba.“
Kad to čuo ćelebija Ivo,
On uzima čedo premaleno,
Pak ga nosi svojoj bieloj kuli,
I daje ga viernici ljubi:
„Primi čedo Angjelijo ljubo,
Primi čedo i pazi ga dobro;
A ne kori moju milu seku.
I ti si mi prvu noć doniela
A nisam te nigda prekorio,
Nit bi sada moja vierna ljubo,
Da mi nije u rieči došlo.“

4.

Namet.*)

Pošetale pašine kokoši,
Dilber Vranka i karanfil Šarka.
A pred njima oro ćelebija,
Govorio oro ćelebija:
„Da sam mladji da me carem metnu,
Stavio bih namet na vilajet;
Na Sarajvo groše i dukate,
A na Travnik žito svakojako,
A na Jajce jarce i kozliće,
Skoplje pako davalo bi lonce,

*) Ova pjesme težko će biti čisto narodna, reko bih, al zakleo se nebih: dâ ju je koji Franjevac spjevao. Al ja sam ju primio kao narodnu, pa zato ju i uvrstih medj narodne.

Livno pako varoš plemenita,
Davalo bi krave i volove.
Na Visoko, na nesretni varoš,
Nametno bi kože učinjene
A na Vareš kotle i sadžake.
Na Zenicu šljive i pšenicu,
Bajnu Luku sladku ljubenicu,
A na Tešanj plemeniti češalj,
A na Tuzlu solen šapuljaču,
I na Žepče kukuruze žute,
Na Gradačac krmke utovite,
A na Zvornik zlato preljevano,
Srebrenicu srebro netaljeno.
Na Fojnicu praha pušćanoga
Pak i one tanke pirlitanke.
Na Kreševo ploče litrenjače
A na Vranke klince čavljenjake.
Pak na onu Busovaču malu,
Na nju pobro mladjane kovače
A na novi Šeker premaleni,
Na njega bih kose dmiskinje,
A na Ramu ječam i pšenicu,
Na Neretvu vino i rakiju;
A na Mostar luka sjemenika.
Na Ljubuški duhan i pirinač,
Na Gabelu ribe jeguljice
A na Foču varoš plemeniti,
Na njega bih nametno handžare."
Govorile obadvie koke
Dilber Vranka i Karanfil Šarka:
„„Odkako si Oro! ostavio,
Vele ti si pamet izgubio,
Štogod ljepšeg na svietu ima

To nam niesi spomenuo oro!
Gdje su tebi momci Dolačani?
Gdje l' djevojke liepe Kreševljanke?
Što ne kupiš momke i djevojke,
Nek se ljube koliko im drago.
I junaka nek porode mnogo!

5.

Nesretni svatovi.

Kad Vilići seku udavaše,
Trista ovnov kurban učiniše.
Tri turbeta nova sagradiše,
Trista djece sulnet učiniše,
Da im seka zdravo goru prijde,
Kad je seka zdravo goru prišla,
Goru prišla, u polje unišla,
Udarila kiša sušnježica,
Svi svatovi natrag pobjegoše:
Osta zlato na sred polja sama.
Na zlatu je devet kavadova
I deseta svilena košulja.
Sve se devet za košulju smrzle,
Tanka koša za bielo tielo,
Žute čižme za krnali noge,
Prstenovi za biele ruke
A gjerdani za bielo grlo,
Zlatna peća za medena usta.
Ona ide džuveginu dvoru.
Kad je došla pred biele dvore,
Izlazila stara svekrvica,
Ne veli joj: kako si ozebla?"

Nego veli: kako si nam liepa.
Izlazila mlada zaovica,
Ne veli joj: jesi l' nam ozebla?"
Već joj gleda vezak niz košulju.
Izlazila mlada jetrvica,
Iznosila čedo u naramku,
Pa svom čedu ona govorila:
„Pitaj dušo, je l' ozebla strina!"
Kad te rieči mlada razumjela
Mašila se rukom u džepove,
Izvadila jaglug srnom vezen,
U jagluku hiljadu dukata.
Na der tebi čedo prenejako,
Jagluk deri, a strinu spominji,
Ona ide u gornje čardake.
Ter pada na mehke dušeke,
Oni mlidu, da se prenemaže,
Al se zlato i s' dušom rastade.

6.

Majka svjetuje kćerku.

Rasla jela na sried Sarajeva,
Na sve strane razbacila grane,
Jednu granu kamenu Mostaru.
Drugu granu ko Travnika gradu,
A četvrtu ka Misiru gradu,
To ne bila jela u Sarajevu,
Već to bila Marušina majka.
Na sve strane kćeri poudala:

*

Sad udaje kćercu ponajmladju,
Ponajmladju svima ponajdražu.
Liepo majka kćercu svjetovala:
„S' Bogom ajde moja kćeri draga,
Kad ti budneš kroz goru zelenu,
Baci duhak na bielo lice
Žestoko je sunce po gorama,
Žarko ćete priplanuti sunce,
Bielo će ti pocrniti lice.
Kad ti budeš blizu Carigrada,
A ti ajde moja kćeri draga;
Ali tiho draga kćeri moja,
Tiho ajde, a preda se gledaj,
Gledat će te malo i golemo,
Gledat će te care sa divana,
I carica sa careva krila,
Sultanije sa demir pendžera,
Izmećari sa avlinskih vrata.
Gledat će te i govorit će ti:

. . . .

To je kćerca majke poslušala,
Kad je bilo blizu Carigrada,
Spušća kosu konju po koljenih,
Zlatnu uzdu konju do koljena.
Tiho ide, a preda se gleda,
Gledalo je malo i golemo,
Gledalo je care sa divana,
I carica sa careva krila,
Sultanije sa demir pendžera,
Izmećari sa avlinskih vrata,
Gledali su i govorili su:
„Mili Bože ja čudnih svatova,
I dosad su svati prolazili,

Provodili liepe djevojke
Ali niesu ovake pameti.

7.

Delibaša Ibro i Humuša djevojka.

Zahvali se Šaim begovica
Na sobetu medju drugaricam :
„Da mi Bog dâ ljeta dočekati,
I Jurjeva dana bieloga,
Da izidju crvene ašlame :
Izvela bih tridest udovica,
I četerest mladih djevojaka.
Dvie bih kese blaga potrošila.
Dok bi Humi gaće sakrojila,
Na sramotu delibaši Ibri.“
Bog joj dade ljeta dočekati
I Jurjeva dana bieloga;
Izidjoše crvene ašlame,
Izvela je tridest udovica,
I četerest mladih djevojaka,
Dvie kese blaga potrošila.
Dok je Humi gaće sakrojila,
Na sramotu delibaši Ibri.
Do pol gaća vuci i bauci.
Od pol gaća sve junački brci,
Na okrugi Hasan paša s vojskom.
I pašina ciela tevabija,
Na nčkuru paša u taboru

Sjedi kurvić kao u Stambolu.
Kad to vidi delibaša Imbro.
On otide svojoj miloj seki,
Te joj kaže, što je i kako je.
Liepo ga je seka svjetovala:
A bora ti delibaša Ibro.
„Razplet perčin turu i brišima,
Da t' sapletem sitne pletenice,
Razplete mu turu ibrišima,
Oplete mu sitne pletenice."
Obuče mu dibu i kadifu,
I na ruke zlatne belenzuke,
A na noge od zlata nalune
I dade mu crvene terluke.
Tiho ide delibaša Ibro,
Tiho ide, još tihije dodje,
Sve gospoje u ruke izljubi.
A djevojke pod djerdan u grlo.
Al kad dodje Humuši djevojki,
Nju poljubi, gdje joj mendžu kuca,
Kako ju je lasno poljubio,
Crna ju je krvca obliela,
Kad to vidi Humučina majka,
Ona ide paši Omer paši:
„Omer paša jedan govedaru.
Zar si došo ovdje goved' čuvat?
Niesi došo zulumčarom sudit,
Ja šta čini delibaša Ibro."
Kad to čuo paša Omer-paša,
On zaiska delibašu Ibru,
Dovedoše delibašu Ibru.
„Udrite mu trista degeneka" !
Al govori delibaša Ibro:

„Aman paša mili gospodaru
Da ti vidiš gaće Humušine
I ti bi se triput baildiso.“
„„Doneste mi gaće Humušine.““
Donesoše gaće Humašine.
Kad ih vidi paša Omer-paša,
Tri put se je junak baildiso.
Sud dosudi delibaši Ibri
I dade mu Humušu djevojku.*)

*) Ovu pjesmu pjevaju u Žep:u Muhamedankinje, a ponešto i kršć. djevojke.

8.

Ivo i Anica.

Bol boluje Ivo i Anica,
Kad je Ivo kugu preboljeo,
Dohodio Anuši djevojki:
„O Anušo draga dušo moja,
Moreš znati hoćeš preboljeti,
Da dovedem od mora kećima?“
Govorila Anuša djevojka:
„„Ne troši se ćelebija Ivo,
Ne troši se, ne razsiplji blaga,
Mogu znati, preboljet ne mogu.
Nu to haspe izpod biela vrata,
I Zamberu od smrti habera.““
To je Ivi težko žao bilo,
I on ode u pjanu mehanu.
Sitno kuca jasno popieva:

„Da mi tkogodj na muštuluk dodje,
Da je moja izdravila Ana
Dukat bih mu muštuluka dao.“
Tu na vrata tanano Latinče:
„Bac šargiju ostala ti pusta!
Umrla ti jauklija Ana.
Već te zove Anušina majka.

. . . .

Govorila Anušina majka:
„Vas sviet znade i naša krajina
Daje živa moja kćerca Ana!
Da je živa, da bi tvoja bila.
U novo je ti ukopaj groblje.
Ti je Ivo rukom u grob spusti.“
Ivo ju je u zemlju spustio.
Izpade mu jagluk iza pasa.
Govorio ćelebija Ivo:
„Truni, truni moj dragi jagluče.
Trunu ruke, koje su te vezle.
To izusti, a dušicu pusti.

9.

Ivo i Maruša.

Razboli se ćelebija Ivo.
Od glavice ponajnafalice.
Sve komšije Ivu oblazile,
A najkašnje liepe Mare majka.
Dojde, projde, viš glave mu sjede.
„Ivo sine, boli li te glava?
„„Boli majko i srdce i glava,

Da mi dojde tvoja kćerka Mara,
Čini mi se lakše bi mi bilo,""
Ide dvoru liepe Mare majka.
Daleko je Mara ugledala,
Pa je mlada pred majku šetala:
„Majko moja, a kako je Ivi?"
„„Kćeri moja vrlo mučno Ivi,
Hajde kćeri, pa obajdi Ive.""
„„Ne ću bome moja mila majko,
I dosad su momci bolovali,
Pa ih niesu cure obhodile."
„„Hajde kćeri, pa obajdi Ive.""
Ide Mara u visoku kulu,
I oblači bratovo odielo,
Savi kose metnu kalpak na se,
I odkide dvie zelenike,
I uzima bratova djogata,
Ide mlada da obajde Ive.
Kad je došla na Ivina vrata,
Alkom kuca na Ivina vrata.*)
Tko se krije neka se sakrije,
Tko ne krije nek meni otvori,
Ide jaran obići jarana.
Sakriše se sestre Ivanove,
A otvori Ivanova majka,
Pravo zdravo Ivi u čardake.
„Kardaš Ivo boli li te glava?"
„„Boli kardaš i srdce i glava.
Da mi dojde jauklica Mara.

---

*) Ama nije običajno u Bosni, da se kršćanske djevojke od momaka kriju, to je tursko i po tom bih i reko: da je ova pjesma nikla u haremu, a potekla iz ustiju koje mlade Muhamedanke, pa je naše djevojke naučile i prekrojile.

Čini mi se lakše bi mi bilo.""
„Mami kardaš nebi li primamio."
„„Mamio sam, primamit ne mogu.""
„Na ti Ivo dvie zelenike,
Što su rasle u Marinu dvoru,"
Primi Ivo dvie zelenike,
Kad je bila čardaku na vrata,
Koju hote, koju i nehote,
I obori sebi kalpak s' glave;
Prosuše se sitne pletenice.
Kad je Ivo poznavao Maru,
Ivo skoči na noge lagane,
On na noge, a Mara niz kulu,
On niz kulu, a Mara gjoginu.
Ode Mara preko polja ravna,
Kano zviezda preko neba sjajna.
Osta Ivo za njom gledajući.

10.

Mlada pašinica.

Potužila mlada pašinica,
Potužila svojoj miloj majci:
„A boga ti moja mila majko,
Šta je mora da je murećefa,
Što je gore, da je sve kalema,
Što je nebo da je biele knjige,
Kakav mi je zločest Ali paša.
Evo ima devet godinica,
Kako sam ja za njeg dovedena;
Al' ja neznam gdje moj paša spava.

Gdje li spava, gdje l' se razpasuje,
Gdje li meće pleća po dušeku,
I biele ruke po jastuku."
Govorila ostarjela majka:
Šuti, trpi moja kćeri draga,
Težko se je nazvat pašinica.""
Govorila mlada pašinica:
„Medet alla do Boga miloga,
Kada meni majka ne vjeruje,
Kako će mi tudjin vjerovati."
Omrknula na Hercegovini,
Osvanula Senju na kapiji,
Osvanulo na Ivinim vratma.
Rano rani Ivanova majka,
Rano rani na vodu studenu
Kad je majka otvorila vrata,
Na vratima mlada pašinica
Ide majka pa Ivanu kaže:
„Hodi vidi moj jedini sine,
Na vratima mlada pašinica."
Skoči Ivo na noge lagane,
I on ide na avlijska vrata,
Pa govori mladoj pašinici:
„„Odklen jesi od koga li grada?""
„Od grada sam od Hercegovine,
Vierna ljuba paše Osman-paše."
Uzima je ćelebija Ivo,
Uzima je za desnicu ruku,
Pa je vodi u Ružicu crkvu
Pa je svetim krstom prekrstio.
Dosad bila mlada pašinica,
A od sada Ivan begovica.

11.

Djevojka i kujundžija.

Molila se preliepa djevojka
Kujundžiji na carskoj čaršiji:
„Kujundžijo tako ti zanata,
Skuj ti meni od zlata junaka,
Nemoj plava tako ti zanata,
Ja ću tebi liep urnek donieti,
Od jedinka crne oči izkat
Od djevojke bielo lice u naruč.

12.

Haso Hasanaga.

Pohvali se Haso Hasanaga,
Da će za dan obić Sarajevo;
Vas vilajet za petnaest dana,
Na zagorju načiniti kulu,
Na viernu se oženiti ljubu,
Što je reko, to je učinio.
Pa je za dan obišo Sarajvo,
Vas vilajet za petnaest dana;
Na zagorju načinio kulu,
Na viernu se oženio ljubu.
Podigle se sarajske gospoje
Idu gledat na zagorju kulu,
I u kuli Hasanaginice,

I pred njima Hasanaginica.
U kuli je Rade neimare,
Gospoje su Radu darovale,
Svaka mu je po žut dukat dala
Aginica četiri dinara,
I još uz to rieči besjedila:
„Ova kula vatrom izgorjela,
Iz nje aga mamen izhodio."
Podigle se sarajske gospoje,
I odoše u novo Sarajevo.
Ide ago u visoku kulu
Pa on pita Rada neimara,
Šta govore sarajske gospoje,
Govorio Rade neimare:
„Gospoje me dobro darovale,
Svaka mi je po žut dukat dala
Aginica četiri dinara
I još uz to rieči besjedila:
„„Ova kula ružom procvjetala
Iz nje ago paša izhodio.""
To je njemu drago bilo,
I on pušća svoju mladu ljubu,
A stariju sebi dovodio.

13.

Kujundžija Ivo i Anuša tankoprelja.

Dva se grada naporedo biele,
Bielo Jajce i bielo Jezerce;
U Jajcu je kujundžija Ivo,
U Jezercu tankoprelja Ana;

Poručuje kujundžija Ivo,
U jezero jezerkinji Ani:
„Srdce, dušo jezerkinjo Ano,
Čuo jesam da si tankoprelja,
Čuo jesam a vidio niesam,
Poslat ću ti misirsko povjesmo,
Napredi mi devet boščaluka
I desetu boščaluk košulju.“
Mislila je tankoprelja Ana,
Pa njemu poručila mlada:
„Srdce, dušo, kujundžija Ivo,
Čula jesam, da si kujundžija
Čula jesam al vidjela niesam,
Poslat ću ti jednu paru zlata,
Paru zlata izpod biela vrata,
Kuj ti meni gjergjef i preslicu
I još uz to što priteče dušo,
Skuj ti sebi toke na tozluke.“
I još uz to što priteče Ivo,
Podkuj džogu i napij se vina,
Al' se nemoj plaho opijati,
Dobar djoge da te ne obori,
Dobro vino da te ne opoji.

14.

Mara i morija.

Kad morija Mostar pomorila
Sve pomori, pa u Travnik dojde.
Razbježe se sviet po gradovih,
Mara s majkom na Vlašić planinu,
Često Mara po Vlašiću šeće,

Gleda mlada po Travniku jada,
Gdje se nosi meit do meita,
Gdje se vije barjak do barjaka,
Sve junaci pod alajbarjakom,
Nevjestice pod puliduvaci,
A djevojke pod biserli granom.
Kad morija niza gorje sajde,
Liepu Maru na vodici najde;
„Bog pomože Marušo djevojko!“
„Bog ti dao draga strina moja,
Govorila od Boga morija.
Ja niesam draga strina tvoja,
Već ja jesam od Boga morija
Koja morim i staro i mlado,
A razstavljam i milo i drago.“
Govorila Maruša djevojka:
„Nemoj mene umoriti mlade,
A ni moga na daleku dragog!
Govorila od Boga morija:
„Dragog sam ti davno umorila,
Umorila i zaboravila.“
Kad to čula Maruša djevojka,
Pade mrtva u studenu vodu.

15.

Kuća Bogatića.

Poturči se kuća Bogatića
I u kući tridest i četvero,
Sama ne će Jeluša djevojka.
Govorila Jelušina majka:

„Poturči se Jelo kćeri moja;
Ne ćeš postit petka, ni subote,
Nit četvere kvatre u godini,
Nit korizmu sedam nedjeljica.“
Odgovara Jeluša djevojka:
„Borme neću moja mila majko!
U Turčina svetca ne imade,
Nego bajram u godini dana,
Pa ne znaju, kad im bajram dodje.
Već iznose sito i rešeto,
Pa gledaju po nebu mjeseca,
Kano lovci po gorici zeca.
Kad ga vide, onda bajram čine,
Kad nevide, onda gladni sjede.
Ne ću ti se poturčiti majko!
Volim postit petke i subote
I četvere kvatre u godini
I korizmu od sedam nedjelja,
Neg ramazan o Gjurgjevu danu.

16.

Ibrišim i Gabelka.

Seka brata Ibrišimom zvala:
„Ibrišime, gdje si sinoć bio?“
„„Ne pitaj me seko! gdje sam sinoć bio,
Ja sam bio seko! na jednom pendžeru,
Vidio sam seko! Gabelku djevojku;
I kakva je seko Gabelka djevojka:
Biela a rumena, tanka a visoka;
Na noguh joj seko! sedefli nalune,
Po nalunam seko! gaće čivčiane,

Po gaćama seko! burundžuk košulja,
Na košulji seko! kratka ječermica,
Po ječermi seko! tanka Anterija,
Pa je onda seko! tanka tkaničica,
Na tkanini seko! srmali pavtice,
Na pavticah seko! sindžir do sindžira,
Na ledjim joj seko! fesa fino fesa,
I na fesu seko! kita do ramena,
Izpod fesa seko sitni dukatići,
Na sriedi seko! malo razmaknuto.
Na sriedi seko! dukat fanduklija,
Ono ti je seko! moja jauklija!

17.

Sjerotak Nikica.

ino pije ćelebija Ivo,
K njem dolazi ženjeni Nikola,
Govorio ćelebija Ivo:
„Hodi Niko da pijemo vina!
Odgovara sjerotica Niko:
„Prodji me se ćelebija Ivo;
Sinoć me je oženila majka,
A noćas mi utekla djevojka
Iz jataka žalostna mi majka,
Zagrljena, a ne poljubljena.
Meni veli liepa djevojka,
Nego s večer' s tija do sabaka."
Govorio ćelebija Ivo:
„Bog t' ubio, što ljubio niesi.
I još veli ćelebija Ivo:

Bi l' je mogo junak dostignuti."
I on ode za njom nazorice.
On u polje, ona preko polja,
On uz goru, ona preko gore,
On do druma, ona preko druma,
On u selo, ona u dvor dodje;
Iz dvora se mlada osvrnula
Ivanu je tiho govorila:
„Tri put sam se mlada udavala
Kom dovela konja, kom sokola,
Nikolici gondje iz njedara,
U gondjetu hiljadu dukata,
Pak me ljubit opet znao nije.
Fala tebi ćelebija Ivo,
Što si mene dovle dopratio.

18.

Cvrkutala lastavica

Cvrkutala lastavica,
Na onoj na vedroj
Na dugoj noći jesenskoj.*)
U kavezu zatvorena
Iz kaveza progovara:
„Tko bi meni otvorio,
Lice bi mi obljubio."
To začule Sarajlije,
Čisto zlato probjeraše,
Sitne ključe sakovaše.

*) Ova se dva redka poslijo svakog redka opetuje.

Otvaraše nemogoše.
To začuli Fojničani:
Ženam pavte razkovaše,
Čisto srebro razbjeraše,
Sitne ključe sakovaše.
Otvaraše ne mogoše.
To začuli Kreševljani,
Mehko gvoždje prebjeraše,
Sitne ključe sakovaše.
Otvaraše, otvoriše,
Lastavicu obljubiše.

19.

Jamac draga

elal viče po Ercegovini:
„Tko j' u koga noćas na konaku,
Nek ne ide rano sa konaka,
Ukradjena od zlata jabuka,
A sa biele careve džamije."
Ćefile se mlade Serajlije,
Baš trgovci jedan za drugoga,
Siromasi po pet za jednoga,
A liep Anto neima ćefila,
Već mu vežu ruke naopako,
Pa ga vode prokletoj tavnici.
Al' zavika s pendžera djevojka:
„Ak bora vam dva hitra kavaza!
Popušćite ćelebiju Antu,
Dok ja odem paši pod čadore,
Ja ću Anti dobar ćefil biti."
Istom oni u rieči bili,

Viknu telal po novoj čaršiji:
„Popušćite ćelebiju Antu,
Iznašla se od zlata jabuka,
U robčeta pašina djeteta,
Gdje se baca s njome u nebesa.

20.

Mlada Julijana.

Savila se grana Jorgovana,
Pod njom sjedi mlada Julijana,
Pred njom gjergjef biela behara,
Na gjergjefu svilena marama,
Viš nje stoji ostarjela majka.
„Kćeri moja mlada Julijana:
Kome vezeš svilenu maramu,
Al' je vezeš majci al' Milanu?"
Govorila mlada Julijana:
„„Nit je vežem tebi nit Milanu,
Veće mome Gjoki kapetanu.
Govorila ostarjela majka:
„Kćeri moja mlada Jalijana,
Znaš da ti je Gjoko poginuo."
Kad Julija rieči razumjela,
Mrtva pala u zelenu travu.

21.

Kuna Hasanaga.

Konja jaši Kuna Hasanaga,
Na vitu se jelu naslanjaše:

„Vita jelo mene boli glava.
„„Hasanaga s mene li te boli?‘“
Vita jelo, ja ne velim na te.
Već me boli, s’ trijuh djevojaka.
Jedna jelo, biela i rumena,
Druga Jelo, tanka i visoka,
Treća jelo, crnieh očiju.
Što no jelo tanka i visoka,
S’ one mene zaboljela glava;
Štono jelo, biela i rumena,
S’ one jelo i srdce i glava;
Štono jelo crnieh očiju,
S’ one junak hoću umrieti.

22.

Tri Dilbera.

Tri dilbera u tri grada rastu,
U jednom Sumbul Selimaga,
U drugomu Karamfil Alaga,
U trećemu Šećera djevojka,
Nju razprosi Sumbul Selimaga;
A preprosi Karampfil Alaga
Za to su se u sud iztjerali:
Najpre ide Sumbul Selimaga,
A za njime Karamfil Alaga,
A za njima Šećera djevojka.
Kada dojde Šećera djevojka,
Prama njome kadija skočio,
Pa na svoje mjesto posadio,
Pa šećerli, kavu dodavao.
Govorio Sumbul Selimaga:

Sudi pravo veliki kadija,"
Sudi pravo čija je djevojka:
Kako pravo tako zdravo."
Mislio se veliki kadija
Pa govori Sumbul Selimagi:
„„Nije za te Šećera djevojka,
Ni za tebe Karamfil Alaga.
Već za mene velikog kadiju.""
Kad su oni rieči razumjeli,
Oni idu kući kukajući,
A kadija osta pjevajući.

23.
Djevojka i Ivanbeg.

Djevojka je crne oči klela,
Crne oči, da bi negledale.
Jer mi nieste dragog pogledale,
Već nedragog da bi ne gledale.
U subotu u oči nedjelje,
Sve latinske kolo provedoše
Kolo vodi lepša Samardjina,
A za njom je Savka Čebedjina,
A za njome Anuša djevojka,
A za njima kolo naokolo,
A Ivan se po bedemu šeće.
Njega gleda liepa djevojka.
Gledala je a govorila je:
„Da Bog dade da se bedem shori
Da Ivanbeg bieli vrat slomi.
Bog joj dade, pa se bedem shori,
I Ivanbeg bieli vrat ulomi.

24.
Ivanaga,

Vino pije šećer Ivanaga,
Pa kako ga plemenito pije,
Vidi mu se vince kroz grlašce;
Zlatna čaša kroz šećerli usta.
Gledale ga Sarajke djevojke,
Gledale su, a govorile su ;
„O bora ti šećer Ivanaga,
Da nam hoćeš ostat u Sarajvu,
Dali bi ti pola Sarajeva
I sarajsku najbolju djevojku.“
Govorio Šećer Ivanaga:
„„Nebih se junak prevario,
Da mi date i sve Sarajevo
I Sarajsku najljepšu djevojku,
Jer ja imam najdražu djevojku,
U Drventi u moga majstora;
U njeg ima tri liepe djevojke,
Ponajmladja, meni ponajdraža.
Milom babi jeste ponajdraža,
Babo ju je: sevdi ljubom zvao,
Mila majko: sevdi Mare moja,
Mila braća: sevdi seko naša.
A sesestrice: sevdi drugarice,
A ja junak: sevdi srdce moje,
Kad sam pošo od svoga majstora,
Sevdi srdce mene izpratilo,
Sevdi srdce meni govorilo:
„Nemoj ostat ćelebija Ivo,
Nemoj dugo ostat u Sarajvu.

25.

Kletva djevojačka.

kšam dželdi mrak na zemlju pade,
Istor zeman dragoj na pendžere,
Moju dragu drûge razplakale:
„Naša drûgo ženi ti se dragi.“
„„Nek se ženi, želila ga majka,
Dala sam mu srmom vezen jagluk.
Koliko je u jagluku žica,
Onoliko bolovao lieta,
Koliko je u jagluku grana,
Onol'ka mu na srdašcu rana,
Koliko je na kruški krušaka,
Onol'ko ga ubilo pušaka,
Koliko je na moru brodova,
Onol'ko ga ubilo gromova.
Koliko je pod Livnom nefera,
Onoliko ga liečilo berbera,
Svaki berber po godinu dana,
Omerberber devet godinica
Nikakav ga izliečit ne mogo.““

26.

Uskok djevojka.

Liepom Ivi utekla djevojka
Prvu noćcu iz meka jataka.
Kako ga je sanak prevario,
Treću se je noćcu probudio,

Probudi se ćelebija Ivo
Al' mu nema u jataku drage.
Sokolačku goru preletio,
Na šurina vrata doletio:
„Moje šure otvorte mi vrata,
Noćas mi je utekla djevojka.“
Šure Ivi tiho govorio:
„„Ne spava se kad se ima draga,
Već se spava, kad se kosi trava.““

27.

Ana i Ivo.

ošetala liepa Ana zlatareva kći,
A za njome liep Ivo terzibašin sin;
Govorio liep Ivo terzibašin sin.
„Stan pričekaj liepo Ano zlatareva kći,
Da ja vidim morfistana, kako ti stoji.“
Govorila liepa Ano zlatarova kći:
„„A bora ti liep Ivo, terzibašin sin,
Tvoj je babo terzibaša, on je krojio,
On je šio i krojio, budeš ti gledo;
Moj mu babo dukat dao, što je sašio,
Moja majka tanku košu burundžukliju,
A ja mlada vezek jagluk i gorabiju.

28.
Momče zaklinje majku da ga mlada oženi.

Zasvirala ta njemačka banda
Oko bande zeleni se trava,
I na travi sjedi momče mlado
Momče sjedi pa majci besjedi:
Moja majko ženi mene mlada
Dok me nije poduzela brada,
Jer kakve su žepačke djevojke,
Kada vide bradata junaka:
„Vidje l' majko iz gore medjeda."

29.
Mara i Ana.

Sjedila je Mara i Ana,
Kod biela grada Budima.
Na Ani svila i zlato,
Na Mari svila biela.
Odtuda ide Ivanbeg,
Sa svojim viernim slugama,
Maruši Boga naziva,
Anuši neće ni sluga.
Anuši žao bijaše,
Pa ona ide materi:
„O majko moja rodjena,
Prodaj mi svilu i zlato,
Pa uzmi bielo platno,

Na meni svila i zlato,
Na Mari svila biela;
Odtuda ide Ivanbeg,
Maruši Boga naziva,
A meni ne će ni sluga,

30.

Ivanbeg.

Ivanbegu Misir omilio,
U Misiru kulu načinio,
Zidom zido, dukatima miešo,
Daske sklapo u zlato ih stapo,
Šljeme dizo, biserom ga nizo.
Vrata meće od suhoga zlata,
Pendžerove oči djevojačke,
Merdevine meće od biljura,
Avdesthane od krzli merdjana,
Iz mirisa uzeo djevojku.

31.

Morići.

Sve Moriće pohvataše
I u grad ih odvedoše,
I pare im otimaše
Za njim leti Morić majka,
Ljuto plače Morić majka,
Ljuto plače kose guli.
Ka je prošla kroz Alače

Sve Alače razplakala.
Kad je prošla kroz kovače,
Sve kovače razplakala.
Kad je prošla izpod Barca
Sve je Barce razdrmala.
Skupiše se mladi Barci,
I Moriće izbaviše,
Morić majku utješiše.

32.

Imam Angjeliju.

Vince pije mlad Ćeaja,
Služio mu mlad Stojane,
Govorio mlad Ćeaja:
„Poturči se mlad Stojane!
Vinca ćeš se ponapiti,
Para ćeš se natrošiti,
Konja ćeš se najašiti,
Čoha ćeš se naderati,
Mlad djevojak naljubiti."
Odgovara mlad Stojane:
„Bogme neću mlad Ćeaja
Svega sam se nasitio,
I djevojak naljubio;
Imam mladu Angjeliju!"
Kad to ćuo mlad Ćeaja,
Pogubio mlad Stojana,
I odveo Angjeliju.

33.

U Ivana.

U Ivana čudno čudo kažu,
Malo polja, al' je plemenito.
Po njem rodi smilje i kovilje
Sitan biser i drago kamenje.
Do dvora mu zlaćena ćuprija
I na dvoru srebrna kapija,
I u dvoru kruška raste
Visoka je do neba vedroga
A široka polak Sarajeva,
List joj pada oko Biograda,
Miris daje Pešti i Budimu,

34.

Nasta ljeto.

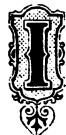
Nasta ljeto pramaljeto
A djevojko dušo moja!
Oj junače mlado momče
Po čemu sam duša tvoja?
Il' po Bogu il' po rodu? —
Po sinoćnjem milovanju
Po jutrošnjem poljubljenju.
Oj junače mlado momče!
Ako si me poljubio
A ti si mi dukat dao.
Oj djevojko dušo moja,

A ti si ga potrošila
Za papuče i terluke
I za onu sjajnu halju.

35.
Majka i kći.

ora rudi majka kćerku budi:
„Ustaj gori moja kćeri fina,
Kćeri fina što si mi usnila?“
„„Fin sam noćas majko san usnila,
Ive otare sve zlatne zarove.
Dojdi dragi da se halalimo,
Mene majka za drugoga daje,
A ja ne ću, da te neupitam.““
„Hajde draga u sto dobrih časa.
Što poniela, voda ti odniela;
Što zastala s' onim se razstala;
Sve odala od ruke do ruke;“
Nazad došla ti u moje ruke.

36.
Ivanbeg kara viernu ljubu.

ćindija sunce prihađaše
Na svako drvo naslanjaše,
Svaka grana žarkog sunca pita:

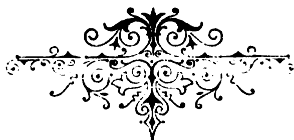
„Žarko sunce, što si odocnilo?“
„„Odocnilo čuda gledajući,
Gdje Ivanbeg viernu ljubu kara,
Što je bosa preko dvora prešla
Razpletenih kosa do pojasa,
U biseru i u dukatima,
Brez momkinje i brez izmećara.““

Sretno momče.

odji mi momče kasno na sno,
Kad mi majka spi!
„Imaš kuju lajavicu,
Ne smiem djevojko““
„Ja ću bacit koru hljeba,
Dodji mi slobodno.“
„„Imaš vrata poškripuša,
Ne smiem djevojko.““
„Ja ću vrata namazati.
Dodji mi slobodno.“
„„Majka ti je predavica,
Ne smiem djevojko.““
„Pokrit ću ju mrkom čohom
Dodji mi slobodno.“
I posluša on djevojku
Podje mi slobodno,
Kad je bio preko polja,
Liepo mi zapjeva,
Kada bješe preko bašće,
Umal' mi ne crče!
Kada predje preko plota,
Nogu slomi,

Kad mi bješe preko kuće,
Čabar obori.
Čabar leti, lonce tare,
Zlo se počini.
Usta mati, usta otac:
„Šta to kćeri bi?“
Lezi mi mati, lezi mi otac,
Ne digli se vi!
Naša maca łovak łovi,
Čabar obori;
Čabar leti lonce tare,
Zlo se počini.
Usta mati lonca brati
Kuću zapali,
Usta otac kuću tušit,
Bradu zapali,
Usta kćerca bradu tušit
Ruku ulomi.
Skupiše se sve komšije,
Ruku liečiti,
Ali momče sretno bješe,
I s njim djevojče
Pobjegoše preko bašće.
Do svoje kuće.

Narodne mješovite pripoviedke.

1.

Nasarajdin hodža.

Brez krčevine nema stečevine, te tako i naš Nasarajdin ne krčeći i neradeći ostade praznih ruku i prazne torbe. On pod živim Bogom ništa drugo nije imao osim nešto gotovo razvaljene kućetine i pod kućom nešto neogradjene bašće, pa pušku, torbu i ženu. Jednog dana odje u čaršiju, te po svom običaju počme pribirat smetlje i pribiruć tako po smjetlju najde nekakov novac. On je hud mislio, da je to dvoparić, buduć nije dobro poznavao novaca, jer jih nije mnogo primićo preko svojih ruku. U takoj misli dotavrlja do kuće, pa zovne svoju ženu: „O ženo! Kakvi je ovo novac?“ Ona mu kaže: Dukat, jada ne vidio. Čuvši on zato obveseli se, te od veselja nije znao, što da čini, no poviče na ženu: „Hanumo! ponesi mi opanke, torbu i pušku s tavana. U mladjega pogovora nije; skoči žena, pa sve donese, kako je hodža naredio. Tad se on obuje, torbu na ledja, pušku na rame. Pa u onom velikom veselju nije se znao ni oprostit sa ženom, nego izleti iz kuće kao mahnit. Žena pako udari plakati, govoreći: „Kud ćeš hodža dragi!’ al hodža već odprašio dalje, a kukavna hanuma, osta plačuć i gladna i žedna. Nasarajdin dok dojde u prvu varoš, tà i pristupi dućanu jednog trgovca: Pomozi Bog, trgovče! —„Bog te pomogo, hodža! što bi ti htio? — „Bogme sam došo, imaš li ti magarečjeg sjemena? Trgovac već odprije dobro poznavao hodžu, pa rekne: da nema niti u njeg, niti u obljižnjih trgovaca, nego, hodža dragi, toga moreš naći u Sarajvu. Razumjevši to hodža, okrene u Sarajvo. Kad je došo u Sarajvo, opet će jednom trgovcu na dućana:

„Pomozi Bog, trgovče“. — Bog te pomogo, hodža. — Šta bi htio hodža? Dina mi, trgovče, hotio bih magarečjeg sjemena, pa sam evo došo, jer sam čuo, da u tebe ima. — No naći ćemo, odgovori trgovac Ja pošto ti je, zdravlja ti, zapita hodža pun veselja. — Zdravlja mi, hodža, dram dukat. — Nemoj valah ti mene kao fukare, nego daj mi dva drama za dukat. — Tako i bude; trgovac mu dade za dukat dva drama blitvina sjemena, a hodža ode kući — sve pjevajući i puškarajući. Dok dojde kući, baci torbu i pušku, pa nadje u susjeda nešto trnokopa, pa u bašću; uzkopa ju i posije tobože magarečje sjeme. Blizu njegove kućetine bio jedan han. Tu večer natrpa se kiridžija s konji pun han, ter na na njegovu sreću dojde u taj han još nekoliko Dalmatina, koji doveli sobom 31 magare. Handžija jim kaže: „Ovdje bogme ne morete prenoćiti s magaradijom, nego eto gori prazna hodžina bašća, pa u nju ćemo magaradiju povezat, a vi morete u hanu spavati, imade za vas mjesta. Oni tomu privole pa odu u han, a hadžija odvede gore magarad i poveže za šljive i metne pred nje slame. Hodja pako od radosti nije mogo ni večerat, nego je odmah s večera zaspo. Ovu se je noć pet put preno, nu kad je zora počela pucat, promoli hodža kroz prozor glavu, kao vjeverica iz šuplja oraova stabla, pogledajuć: jesu li mu nikli osli; kad on pogleda, bogme ima šta i vidit: puna bašća magaradi. Skoči hodža ko mahnit i poviče ženu: Hanumo, Bog te ubijo, ustaj, vidi šta je magaradije! Tada izadje iz kuće i ode u bašću, ter trideset uvede u podrum, a ono poslednje uzme za rep i podigne ga, pa ga za šu . . . uščine, a iz š . . . . udari krv, — tada on rekne ženi: „Dina mi, ženo, ovo još nije zrelo; deder, da mi još na njega zemlje, natrpamo ne bi li i ono danas sazrelo. Kad se dobro zasvanulo,

ustanu kiridžije, da opremaju svoje konje, medjutim i Dalmatini ustanu i počeše tražit svoju magaradiju. Kad oni u bašću, al nema više od jednog magareta i na njem pet tovara zemlje, a kukavno magare na pola krepano. Što videći oni, zapomagaše kô na jedno grlo: „Handžija, handžija, kamo osli?" Handžija se prepane, misleć, da jih nije tko pokro, pa tad kô izvan sebe izleti iz hana u bašću; kad on tamo, al samo jedno magare, a i ono gotovo krepalo. Ter ovako mahnit poleti od muke i u hodžin podrum; da vidi: jesu li tamo. Dok on u podrum, hodža s kuburom za njim: „Šta ćeš, ugursuze, došo si krasti, je li?" A handžija će njenu. Projdi se, hodža, boga ti; jesi li ti lud, dobar čovječe?" Šta, projdi se, na dvor, bogme ako izići ne ćeš, sad ću te profitiljit. Zar ja kupovat sjeme, ja kopat i sijati, a tebi da je gotovine, je li majstore? Na dvor iz podruma." — Šta li si sijo, šta li okopavao, Bog te ubio? zajauka handžija. — „Ja sam išo u Sarajevo, kupio dva drama magarečjeg sjemena za dukat, uzkopo, posijo i potrgo, a tebi da je bajdalije? kesnu hodža kô zgranat. — Kakve bajdalije, viknu handžija, Bog te ne vidio, evo ljudi, čiji su konji, — Kakvi ljudi, do vraga i ti i oni, ruknu hodža. Handžija je još na šalu odbijo, ter počme odrešivat jednog. Videći hodža, da on zbilja ne će s mirom, prihvati se za pećanku, pa onom jabučetinom handžiju po vrh glave: „Na dvor, nijedna paro!" Handžija izleti gologlav iz podruma, pa videć, da nemože s mirom ništa biti, odleti na sud i poduži se kod efendije, izkazav mu sve, kako je bilo od kraja do konca.

Čuvši to efendija zapovjedi: „neka dodje hodža i tužitelj. Do mala vremena dojde na sud hodža i handžija i ostali kiridžije. „Ej, hodža, zapita ga efendija, jesi li ti ukrao onih ljudi magaradiju?" „Milost te bila, dra-

gi efendija, al ja niesam, — odgovori Nasarajdin. Opet će efendija: „Ja odklen tolika magaradija tebi?“ „Bogme, efendum benum, ja išo u Sarajevo, kupio magarečjeg sjemena, uzkopo moj bostan, posijo, oni nikli, okopo, oni sazreli, ja jih valah i potrgo — odgovori hodža pouzdano. „Ja, hodža, Bog te ubio, moreš ti za oto posvjedočit; vidiš li, koliko jih proti tebi svjedoče? Valah i bilah mogu efendum. Nego pošalji zaptiju po onog trgovca, od kog sam kupio sjeme. Tako i bilo. Kad pako stigo trgovac iz Sarajeva, dojdu na sud svi skupa: hodža i handžija, kiridžije i trgovac. Ej, more trgovče, jesi li ti prodo ovom čovjeku magarečjeg sjemena? zapita kadija — „Jesam, efendija? „Ja imaš li još toga sjemena?“ Nejmam, efendum, odgovori trgovac. „Odklen si ti, rajo, dobio toga sjemena? „Iz kaurske, efendum, odgovori trgovac, pokloniv se pred kadijom do zemlje, Onda će efendija povikat: Ej, ljudi, bogme hodža posvjedoči, a i vi znate. da kauri i vraga prevarit mogu; kako dakle ne bi imali magarečjeg sjemena. Hodža, ti si posvjedočio, da su tvoji osli, ti jih i vodi, a ti handžija, i vi kiridžije dobit ćete a 25 štapova po tabanih. Iz suda odu svi, trgovac svojoj kući, hodža svojoj; handžija i kiridžije primili svoje na tabane, što više handžija morade na pravdi Boga platit toliku magaradiju. Došav hodža kući, uzme sjekiru, pa uzjaši na jedno magare ode u planinu u drva. Jašeć na jednom, a ono tridesetero za sobom u povodu vodeć pjevao je, da je sva gora ječila, kad na jedanput pane mu na pamet, da jih prebroji.

On se jašeć obazre, te broj, broj, nabroji samo tridesetero, a on imao 31 — Ono pod sobom nije brojio. „Mà mu njegov, kamo je otišlo jedno moje magare? Skresa hodža, pa brže sjaši: ne bi li bolje izbrojio. Te broj, broj — nabrojio 31 — „Evo ga bogme vrag done-

se; sad ga nije bilo, sad opet evo ga. Opet uzjaši, pa počme brojiti, a onoga pod sobom nije znao izbrojit, pa opet jedno falilo. — No, rekne sam u sebi, nek mi je je ovo 30 na tamanu, pa makar njega jednog ne bilo. Došav u šumu poveže magaradiju za jednu bukvu, pa uzev sjekiru, popne se na onu veliku bukvu, pod kojom je magarad povezana bila, te penjuć se u vis, sve je ogranke izpod sebe izsjeko Kad se je popeo na vrh bukve počme ju izpod svojih nogu sjeći. U to vrieme naidju onuda dva putnika, pa ga stanu ružiti, govoreći: Proklet bio, ne sjeći izpod sebe, jer ćeš i ti vrat slomit i moreš svu magarad smlatit! A hodža se na nje izdrekne „Hajd za poslom, šta vi znate, ja vas nepitam.“ — Odu oni, a on ostane siekuć. Kad je presjeko, otisne se stup dolje na magaradiju, njih poubija sve, a i sam se strašno ubije. Tad ga stane plač, govoreći: „Bijaše meni providio Bog, al mi nedade vrag, jerbo niesam poslušao onih ljudi.“ Digav se polahko od zemlje, podje za onimi putnici, da jih upita: kud mu je otišlo trideset i prvo magare, te hajde hajde, stigne jih na putu pa jih zovnu: „Ej, ljudi, kad ste znali, da ću ja upast i pobit moju magarad, znam ja, da vi znate, kud je još ono moje jedno magare otišlo; dakle vas molim, da mi kažete. Videći ljudi, da je on lud, odgovoriše: „Kad dakle želiš znati, pravo ćemo ti kazat: tvoj magarac otišo u Priedor za kadiju. Odtalen hodža ode u Priedor, a kad je tamo došao, napita za kadijin konak, pa došao do konaka uze zobnicu te unidje u njegovu sobu. Kad on u sobu, a kadija sjedi na šiljtetu, razpalio čibuk, a srče kavu. Hodža dok ugleda kadiju, tà i poviče s vrata: mà mâli, mà, mà máli, mà!! Kadija osta izvan sebe, misleć, što je ovomu čovjeku, nu hodža pristupi k njemu, uhvati ga za bradu, pa mu natakne zobnicu na glavu

i uzjašiv ga rekne mu: Nijedna vjero, kako ti smiješ bježat od mene. Sada kadija zapomaga, a sluge dotrče sve pitajuć, šta je kadija? A hodža se na nje prodre: „Kaki kadija, bene jedne, ovo je moj magarac!“ Videć kadija, da je on budala, stane ga liepim molit, da ga se projde. Hodža mu kaže, da neće u njega dirat, samo ako mu dadne zobnicu dukata; kadija mu obeća, a hodža ga s pusti, primiv od kadije zobnicu dukata, ode na pazar i kupi desetero dobrih konja, pa s konji okrene kući. Kad došo kući, al hanuma mu rodila sina, a on jih poljubi i rekne:

Ako se budete znali promećat kao ja: bili mi živi; ako pako ne umjeli: ja vas ukopo u crnu zemlju do današnjega dana, kao svoga otca i majku.

2.

Nasarajdinove gusle.

Jedne noći pojde Nasarajdin da krade, i tako dodje k jednom dućanu, koji je zakatančen bio. Izvadi turpiju, počme turpijati lokot. U to vrieme naidju stražari i zapitaju Nasarajdina: Što to hodža radiš? a on jim odgovori: gudem. I opet zapitaju stražari: A zašto ti se gusle ne čuju? a hodža jim na to: Ćut će se sutra.“ Kad bude sutradan, a dućan pokraden.

3.

Nasarajdinova varala.

Učestale tužbe sultanu: da hodža izvara sviet do gole duše. Kad sultanu dodijale tužbe, zovne hodžu, da se s njime vara. Došavši hodža pred sultana, ponizno ga zapita: „Što hoćeš premilostivi padišahu?“ Onda sul-

tan rekne: Ej, Nasarajdine, čuo sam, a i mnoge su mi tužbe proti tebi prispjele, da ti izvara sviet. Pa kad si takov majstor, de prevari i mene, a neprevariš li me, skinut ću ti sa ramena glavu . . . Ej, čestiti padišahu ja se tomu niesam nado, pa i neponesoh svojih varalah, nego te molim, da mi daš jedna kola i dvanaest volova, pa ćeš vidjet: što su varala. Car mu sve to dade. A Nasarajdin ode pjevajući goneć kola i volove . . . Prodje dan, prodje i drugi, navrši se bome i mjesec; car sve čeka, al nema ni Nasarajdina ni njegovih varala. Razljuti se sultan, pa zovne Nasarajdina preda se, okosi se na njeg: „Ej, more hodža, ja tebi dadoh dvanaest volova, da dovučeš varala, a ti ni mukajet. Kamo kola, kamo volovi, kamo varala da se varamo? Ej, dragi padišahu, u mome životu još nikoga ne prevarih tako, kô što sam tebe. — I tako sultan videći, da je prevaren, nasmija se, pa pusti hodžu zdrava i vesela kući. —

5.

Liepa i preliepa djevojka.

Bio jedan beg, pa imao tri sina; jedan bio budalast, a dva pametna. Čuli oni, da ima na daleko liepa i preliepa kći u nekog drugog bega, pa tko plati sto dukata, oni je more vidjeti. Ele rekne najstariji sin otcu: daj mi, babo, sto dukata, ja ću otići vidjeti što Bog i sreća junačka dadne. Otac mu dade sto dukatah i on odje: da vidi. Al kad je otišo i došo do njene kule, samo ju je vidjeo, dok je prošla izpred tri prozora, pa se natrag kući povratio. Kad je došo kući, slete se oko njega braća kô ždralovi, pa ga stanu pitati: Daj nam kaži, rodjeni brate, jesi li štogod vidjeo, a brat sonuzio brke od stida i jada, pa jim odgovori. „Jesam ama malo, samo dok je prešla izpred tri prozora. Sad rekne sred-

nji brat: „Daj i meni, babo, sto dukata, da i ja idem vidjeti liepu i preliepu!“ Otac mu dadne sto dukata. I on odje, da vidi preliepu djevojku . . . Kad je otišo tako mu bude kao i starijemu bratu. Onda rekne onaj budalasti: „Daj i meni, babo, sto dukata.“ Al skočila ona druga dva brata, pa graknula na njega kô na bielu vranu: Šta će tebi novci, ti ćeš novce poharčiti, dok onamo dodješ, a bude li i jedan dukat manje od stotine ona se ne dâ vidjeti. Niesu onake cure za take budalaše, kô što si ti. Ne daj, babo, novaca, jer jih nemaš kome dati. Onda otac rekuć: I on je sin moj, kô i vi, ja ću njemu dati sto dukata i dadne mu sto dukata. Kad budalaś primi novce, tko veseliji tko sretniji od njega; gdje će vidit liepu i preliepu. Idući tako putem natepe se u putu na jednog ciganina, koji ga zapita: Kamo ideš? On mu odgovori, de ida vidjeti liepu i preliepu: . . . Ciganin pritrči k njemu, pa reče: Daj mi jedan dukat pa ću i ja ići s tobom. I on mu dadne pa s ciganinom u družtvu krene dalje, te idući dalje nadju na putu čobanina, koji je čuvao ovce. Dok ciganin ugleda čobanina ta i rekne budalašu: „Daj, da kupimo jednoga ovna. Tude kupe ovna i odvedu ga dvorovom liepe i preliepe. Došav tamo, unidju u avliju, spodbiju ovna, povade nož, pa će ga klati. Kada su ga stali klati, ne kolju ga, kuda se kolje, već ga kolju po rogovih. Kad to služkinje liepe i preliepe vide, grohotom se nasmijale, pak zovnule liepu i preliepu: da vidi, što dva budalaša rade. Izide liepa i preliepa, pa videć, što rade, rekne jim: Ne kolje se tako, već ga koljite izpod vrata; to reče i odje. A ciganin će pobri: Vidi pobro, vidi i bolje ćeš vidjeti. Zaklav ovna izpod vrata, kako jih bila naučila, podju da ga gule; ali ga ne gule, kuda se ovnovi gule, već ga gule počamši s rogova . . . I opet se služkinje liepe i preliepe nasmijale, pa zovnule: „Hodi, gospojo,

vidi: šta rade dva budalaša! Liepa i preliepa dodje k njima, pak jim reče: „Ne guli se ovan tako, već ovako i kaza jim: kako se guli: A ciganin reče: „Vidi, pobro, liepu i preliepu i bolje ćeš vidjeti.“ Kad su ga stali peći, ne peku ga, kako se peče, već ga peku na žari, metnüvši ga kao kukuruz u vatru. Opet služkinje povikaše. „Hodi vidi gospojo, što dva budalaša rade!“ Liepa i prelipa dojde, pak jim reče: Ne peče se tako, već ga metnite na dvie sohe. Onda ciganin rekne. „Vidi pobro, i bolje ćeš vidjeti,“ i opet gospoja ode, a oni metnu ovna na dvie sohe pa kada su ga izpekli počmu ga jesti, al ga ne jedu, kako ljudi jedu, već jedan sjedne u jednom budžaku sobe, a drugi u drugom, pak jedan drugom bacaju zalogaje u zube. Opet služkinje zovnu: „Hodi, vidi, gospojo, što dva budalaša rade.“ Gospoja dodje, pak jim kaza: Ne jedite tako, već ovako i svakom metne po jedan zalogaj u usta i sama uze jedan zalogaj mesa, pa izjede: Ovako jedite, kako ja jedem. Opet rekne ciganin: „Vidi, pobro, i bolje ćeš vidjeti.“ U to se uhvatio mrak i oni podju, da spavaju te legnu, ali ne leže kao što se leži, njih nema više nego dva, ali svaki hoće da bude srednji. I opet služkinje viču gospoju: „Gospojo, hodi, vidi! kako dva budalaša rade: I ona dodje pak jim veli: Ne možete biti nijedan srednji, dok vas nema više nego dva.“ Pak i ona legne medju nje i rekne: „Sad može jedan biti srednji.“ Kako leže, skoči ciganin i viknu: Gledaj, pobro; koliko ti drago, ja odoh“ pak jih ciganin zaključa u onoj hodaji, te ode svojim poslom. Kada se je najmladji sin begov kući povratio, pitali su ga: Jesi li išta vidjeo? Tad jim on po redu izkaza sve, što se je dogodilo i oni mu se tako čudili i smijali, da se već ničem drugom ne bi tako čudili i smijali. —

6.

Šismael.

U staro doba živio neki sultan, pa bio vavjek sjetno neveseo, te jednom će doći k njemu odnekale hodža pa će mu reći: Sultan care, znam, što si neveseo. Car se vrlo začudio, pa upitao hodžu: „A kako ćeš ti to znati, kad toga još nikom nekazah. A hodža, sklopiv ruke na prsa i prignuv se do careva skuta odgovori: kazivo ti, ne kazivo, znam ja ipak — nemaš, care, od srdca poroda već neboj se, imati ćeš diete i u isti dan oždriebiti će kobila hata; al nemoj ničemu imena djeti, dok ja ne dodjem.“ Kako to reče, izginu, reko bi: vile ga u oblak zavile, pa odniele izpred cara. Pa kako je hodža kazivo caru, onako se i zbude: sultanija mu rodila sina, a kobila oždriebila hata. Dan za danom, mjesec za mjesecom, a godina za godinom navršiše i petnaest lieta; al nit ima imena djetetu, nit ima imena hatu. A ni hodža ne dohodio, pa nit mu se znade smrti, nit mu se znade života, propao, rekao bi, u zemlju.

Izgledao ga, čekao ga car, pa kad mu čekanje dotužilo, sazovne svu stambolsku gospodu, pa rekne: „Imam sina, imam hata, al evo do petnaest godina ne ima sinu imena, neima hatu imena. Onda gospoda reknu: „Eto, sinu ćemo nadjet ime: Šismael, a konju Kail. Pa tako i bude. Išao Šismael u školu, pa kad iz škole, ne bi mogao odoljeti srdcu, a da se neuvrati svomu Kailu, gdje bi s njime razmetnuo razgovore, jer njegov konj umijo razgovarat, a bio je i krilat, al zato nitko znao nije do jednog Šismaela. Tako jednoć pojde Šismael iz škole, pa se uvratio konju, a konj plače. Kad vidje Šismael, da Kail plače, pritrče k njemu, pa mu se ovijej rukama oko vrata i upita ga: Što plačeš, Kail?“ A kon

mu odgovori: „Ne plačem sebe, već plačem tebe. Čula sultanija, da ti znadeš za njezino nepoštenje i boji se, da je ne prokažeš otcu, pa će ti poslat otrovan ručak; al ti se ničesa ne okusi, već sve baci kroz pendžer u more.“ — Otale odje Šismael, pa kad bilo o ručevno doba; al dojde ručak od sultanije, a Šismael ga baci kroz pendžer u more. — Drugo jutro opet Šismael pojde iz škole, pa se uvrati Kailu, al Kail opet plače. Pita ga Sismael: „Što plačeš, Kail?“ A Kail mu odgovori: Ne plačem sebe, već plačem tebe; jer će ti poslat danas sultanija, haljine, da se presvučeš i ona će te otrovat u haljinah, već jih baci kroz pendžer u more. Pa tako i bilo. Sultanija mu poslala otrovne haljine, a on ih bacio u more. Treće jutro pojde Šismael iz škole, pa će i opet Kailu u podrume, kad tamo al Kail i opet plače, al pita ga Šismael,: „Što plačeš, Kail? A konj mu odgovori: „Ne plačem tebe, već plačem sebe. Uznala sultanija, da ja tebi dokazujem, pa se učinila bolestna pa hoće, da me zakolje i izvadi moje srdce i da ga izjede, pa će iz draviti. Začuo ovo Šismael otide k materi sultaniji, pa je zapita: kako si majko? A ona mu rekne: „Daj mi, sinko, tvoga konja, da ga zakoljem, jer evo sam se razboljela, pa dok ne izjedem njegovo srdce, nemogu izdraviti. Onda Šismael tužno odgovori: „Žao mi je Kaila, još ga niesam ni uzjašio, već da ga liepo opremim, pa da ga projašim, da vidim: kako se jaši, a onda čini od njega, što ti bude drago. To reče, pa ode konju u podrume, i opremiv ga, što je ljepše mogo, izvede ga na dvor. Kad on tamo al sultanija razsmjestila straže u okolo, da ne uteče. On sjeroma podje oblaziti na sve strane: kako će uteći, a kad vidi: da fajde nema, rekne konju: „Ajde, poleti s krili!“ Onda Kail pusti krila, pa se uzvi sa Šismaelom nebu pod

oblake, zaludu su stražari za njima pucali, jer oni odletiše ko munja. Pade Šismael s konjem, gdje nitko ni kad ne dolazi i najde usred luga glavnu divkinju, gdje tke na zlatan stan. Istom ga divkinja sagledala, a već skočila prama njemu, pa ga pozdravila: „Odkud ti, Šismael, ako te ugledaju moja braća, nećeš živ ostati. Već Šismael, da ti mene uzmeš. A njoj Šismael odgovori: „Borme te neću uzet, već ja idem ravno.“ Taslikovu hanu i tude ima Taslikova Fata i čuo sam: da je nigdje nema ni ljepše ni višje. . , Onda njemu divkinja rekne: „Ti ne smiješ Taslikovu hanu, jer ti valja pokraj Arapova hana, a donde tko dodje, pobiti se mora sa Arapom, a toliki je on junak, da mu nitko odoljet nemore.“ Al Šismael i ne sluša divkinje, već se vine nebu pod oblake i spade k Arapovu hanu — kad on tamo, al izleti pred njega Arap, koji dok dodje tà i zavika na Šismaela. „Eh odkud ti Šismael?“ A on mu odgovori: Eto i ja; onda će mu Arapin: Tebe hvale, da si dobar junak, a i mene ne kudi družina, ajde da se pobijemo, da vidimo: tko je jači. Šismael to jedva dočeka, pa se pobi sa Arapom Biše se od jutra do mraka, nitko nikom rane ne zadaje, već kada se stavnilo, prevari Šismael Arapa, pa ga poreza po malom prstu. Onda Arap baci sablju i reče: Eh, Šismaelu, ti si bolji junak, ti ćeš mene uzet, jer ja sam djevojka. A Šismael odgovori: „Neću bome, već idem Taslakovu hanu, hoću vidjet Taslakovu Fatu; kažu ljudi, da je nema ni ljepše ni višje. Odtalen se podiže, pa kad dodje Taslakovu hanu; al tu mnoga vojska oko hana leži, sve sami prosci Taslakove Fate. Šismael pogna konja kroz vojsku, pa uprav smjeri. k hanu, a kad doćera k hanu, izide pred njega Fata — ona sinu kano žarko sunce. Koliko su kazivali, da je visoka, opet je višja, a koli-

ko su kazivali: da je liepa, opet je ljepša. Odkud ti, Šismael, upita ga ona. — Eto, kaže, i ja . . . Onda ga ona uze za ruku, pa ga uvede u hodaju, a kada ga uvede i posadi do sebe na zlatne dušeke, reći će joj Šismael: „Baš sam se zamorio, ja bih malo treno, ama nesmijem od vojske". A Fata mu odgovori: „Ti slobodno treni, a vojske se ništa ne boj . . , Onda on legne i zaspi kô zaklan, a kad u jutro jutro osvanulo i on usto iz dušeka, al tu Fata svu vojsku izsjekla. To je njemu vrlo milo bilo, pá ako mu je prija draga bila, sad mu ona još više omilje, pa joj reče: Eh, Taslikova Fato, ajdemo mi, ja ću tebe uzet, „To ona jedva dočekala, te on diže nju i sve njezino plieno i dojde k Arapovu hanu, te povede Arapkinju i sve njezino ponese sa sobom. A tako uradi i sa divkinjom i sviem njezinim blagom. Te hajde dan, te jednoč i u Stambul dodje. Tuj namjesti seraje mnogo ljepše i bolje nego u sultana . . . Kule su mu od samog stakla, vrata zlatna, kovovi su od sedefa, na kovovih zlatne jabuke, a iz jabuka vjesi biser dukati. To se čulo na daleko čula i sultanija: da je Šismael došo te doveo tri sultanije, nebrojeno blago i pogradio seraje i ljepše bolje nego u sultana. Ko bez duše sleti sultanu. pa mu se svija oko skuta kano guja oko srdca: Evo Šismael, rekne ona, i namjestio ljepše seraje nego u tebe i doveo sebi tri sultanije: eh, da ga možeš kako dobavit i umorit, a sebi dobit onakve sultanije. Onda sultan rekne: „Lasno ću ja to učinit. Pa namah pošalje po njega kavaze, pa jim rekne da mu kažu: „Težku sam čast učinio, pa neka mi dojde. U mladjega pogovora nema, skoči Šismael, pa otide sa kavazi i tu ga je sultan liepo dočekao, pa kad bilo o ručevno doba i oni sjeli za trpezu, onda će sultan namignut kavazom, a ovi pritrču,

pa svežu Šismaela. Onda sultan upita sultaniju: „S kojom ćemo ga smrti umoriti? A ona puna veselja odgovori: Izkopaj mu oči, pa jih vrgni u maramu, a maramu zadij mu za pas, pa ga šalji, gdje nitko nikad nedolazi . . . Kako sultanija reče, tako sultan i uradi. Izkopaše mu oči, pa ga odvedoše samodruga. Al bilo u Šismaela jedno štene i to hranilo i branilo svoga gospodara. Ono leti u Stambol, te negdje krade hljeba, negdje mesa, pa nosi Šismaelu. Kad je bilo pô godine, kako čemeran čami u planini, zapjeva najednoč ptičica na grani iznad Šismaela · „Mili Bože, na daru ti hvala, dobar junak ovdje sjedi brez svojih očiju, pa da umije svoje oči izvaditi iza pasa, pa jih metnut, gdjesu mu i bile, namah bi pogledo.“ Kada to oćuti Šismael, izvadi oči iza pasa, pa jih meće, gdje su i bile, ama lievo, gdje je bilo desno, a desno, gdje je bilo lievo, pa ne progleda. Opet zapjeva ptičica: „Ja ću mu spustit pero u krilo i neka namaže oči, pa će mu biti, kô što su i bile, onda spusti pero, te on namaza svoje oči i one progledaše, kako su i prija bile. Poveseli se Šismael kô da se je nanovo rodio, pa se diže i odje k svojim sultanijam. Kad on tamo, al oko njegova dvora pala careva vojska, pa se već bije za pol godine dana sa sultanijami i ništa jim ne mogla učinit. A Šismael podje ravno u dvor. Kad ga ugleda Arapkinja onako porušena, kušljava, zarasla i opaljena, ne mogne ga prepoznati, već se pobi njime, a on je poreže po malom prstu, onda ona vikne: Eh imala sam takova junaka, ama ima već pô godine dana, kako je otišo caru na čast, pa od onda ga nikad. Već odkale si, neznana delijo? Onda joj se Šismael kaže, a ona mu se vrlo začudila, pozvonila, i druge dvie sultanije, da vide Šismaela i da ga pozdrave. Malo vrieme postanulo, al začuje sultanija, da se Šismael povratio

svomu dvoru zdrav i snažan kô medjed u gori, pa hitro ode k caru i rekne mu: „O čestiti care, eno opet Šismael došo k svojim sultanijam i ti mu oči izkopo i poslo ga u goru, i eno ga opet sada zdrav. Već kaži, kako bi ga mi dobavili i s kakvom bi ga smrti umorili? „Onda sultan odgovori: „Lasno ćemo mi njega dobaviti i s kojom smrti rekneš, onom ćemo ga i umoriti. Ja ću sazvati stambolsku gospodu, pa ćemo učiniti veselje pa ću i njega pozvati na veselje, a on će doći i tu ćemo ga ulovit i smaknut. Što reče, neporeče, već posla i opet kavaze po Šismaela. Kad dojdoše Šismaelu, pa mu rekoše, što mu sultan poručuje, težko se je bio zamislio, a pita ga Arapkinja: „Šta se misliš, Šismael? A on joj odgovori: Ne pitaj me, moja sultanijo, mene sultan na teferić zove. Mučno ići, a mučno ne ići.“ Kad to začu Arapkinja, skoči na noge, kô da ju ljuta ujede guja, pa udariv rukom po sablji reče Šismaelu: „Ne plaši se! ja ću s tobom . . . Pojde Šismael, pojde i Arapkinja i dojdoše sultanu. Sva su sjela stambolska gospoda za trpezu i Šismaelu mjesto namjestiše. Kad je bilo u pô ručka, al i opet uzeli kavazi obilazit oko njega kano vuci oko tora, pa sve gledaju, kako će mu svezati ruke. A kad to vidi Arapkinja, ona poteže sablju, pa izsieče paše i vezire. U onoi buni izmače se carska sultanija, pa okrenu u lugove, al se za njom natisnuo Šismael, sustiže ju, pa joj oba izkopao oka. — Ona kuka od luga do luga, kano žena od muža do muža. Kad se Šismael povratio sultanu, al sultan plače, pa u plaču njega kune: „Šismaele, sine, kud izsieče paše i vezire, što izkopa oči svojoj majci.“ Onda njemu Šismael odgovori: „Znaš li, care, zašto mi je toliko kidisala glavi, zašto me je na muke mećala. Pripazila ona: da ja znadem za njezino nepoštenje, pa se bila pobojala, da je tebi ne

odadem. Onda car uzklikne: „Eh, moj sine, što mi odmah niesi tako kazo, ne bi ti nikakve muke dopo . . . Tuj se Šismael izmirio s otcem, pa živio dugo i sretno.

17.

Tri brata — sva tri domišljata.

Bila u davna vremena tri brata, te imala jednu liepu kobilu, pa jim se jednoč ukrade. Videći braća, da jim je ne stalo kobile, reknu medj sobom: Ajdemo se domišljat, tko nam je odveo kobilu i kuda ode? te najstariji kô najpametniji rekne: „Tko nam je odvede, taj je visok. „Ako je visok, a ono je plav.“ A najmladji priklopi: „Ako je plav, a ono je čovjek pogolemih brkova; ajdemo za njim.“ Šo rekoše to i učiniše. Potekoše niz polje te na putu sustigoše jednoga čovjeka isto onakva, ko što su kazali: i visok je i plav je, a ima i goleme brke, al kod njega ne vidješe kobile. Saletili ga kô ljuti štršljenovi, pa sve pitaj: kamo naša kobila, sad ili vrati ili plati nam kobilu, druge ti nije. Videći čovjek, kako će na pravdi Boga ograjsati, uze se otimati, moliti i kumiti braću: da se projdu, jer on njihove kobile ni vidjeo nije, a kamo li ukro. Al braća sve jedno te jedno: daj ti našu kobilu, ti si je ukro, pa kad vidješe, da neće, spodbiju ga sva trojica, pa š njime u Travnik pred kadiju. Pa kad jih kadija upita: Šta ćete, a oni kô u jedno grlo. „Dragi kadija, ovi nam je čovjek ukro kobilu, pa smo došli, da nam je naplatiš. Onda će jih kadija upitat: „A kako vi znate, da vam je on ukro kobilu. Tada oni reknu: Milost te bila, dragi efendija, mi smo se domišljali, pa znamo: da je baš on ukro, a nitko drugi. Čuvši kadija, što braća govore, izide u drugu sobu

zamota limun u golemu krpu, pa ga ovako zamotana metne u vreću, te sve iznese pred braću i rekne: Ako se domislite, pa pogodite: šta je u ovoj vreći svezano, naplatit ću vam kobilu, ako li nepogodite, udarit ću vam svakom po sto štapova na tabane. Onda najstarij brat rekne: šta je godj, ono je okruglo. Mladji rekne: „Ako je okruglo, a ono je žuto. A najmladji nadoveza: „Ako je žuto, a ono je limun.“ Kada razmotaše krpu, a ono sbilja limun. Još jim se kadija nevjeruje, već jih zaustavi kod sebe na konaku. Pa kad je bilo u večer, naredi kadija. da se zakolje pašče, pa da jim se sgotovi u večeri. Kad došlo vrieme večere i braća stala večerati, rekne jim kadija. „Ako pogodite, kakvo je to meso, naplatit ću vam kobilu, ako nepogodite, udarit ću vam svakom po sto štapova na tabane. Onda najstariji brat rekne: „Šta je godj, ono je kasalo. Srednji rekne: Ako je kasalo, ono je njuhalo. A najmladji će izvesti: „Ako je njuhalo, a ono je pašče.“ Onda kadija skoči, pa viknu: Pogodili ste, naplatit ću vam kobilu, i naplati je . . . .

7.
Carević.

Bio u cara jedinac; i bude u drugom carstvu bitka pa pojde i on na bitku. Otac ga liepo opremi, kako se to pristoji carskomu sinu: dâ mu za dosti vojske, za dosti hrane, za dosti svega. Putujući tako udari na more, pa kad se vozio morem, duhnu vjetar, uzburka se voda, a ladja mu se razbije o stienu. Tu se moj pobro potopi sve, samo on osta plačuć sam, ko panj na studenu kamenu. „Kuku meni do boga miloga, kud ću sada, nigdje suha nevidim; muka ostat, a muka mi u vodu skočiti.“ Tako naricajuć stade tupati okolo, dok ne natupa na

jedan put pokraj onoga kamena, te plačuć pojde ovim putem i namjeri se na jedna vrata u kamenu. Na ta vrata unide u kamen, pa najde jednoga starca biele brade do pasa. Pita njega starac: „Odkud si dobar čovječe, zapo na ovaj kamen?“ . .

Onda njemu kraljević poče kazivati: kako je pošo na bitku, pa kako mu se razbila ladja na moru, te najposlje reče. Već te prosim kako no otca svoga, bil ti mene mogo na suho kakogod izbaviti.“ Ali starac sdrma siedom glavom i bielom bradom, pa mu odgovori: Niesam brate, ja nigdje suha ni čuo, a kamo li vidjeo; već ima u mene stariji brat, a imam pod sobom šest stotina orlova oni će te odnieti do mog brata: pa ako ti on ueuzmogne pomoći, ja već neznam druge pomoći. A evo ti pismo, nek zna brat da si k meni dolazio.“ Onda starac izvadi iz njedara srebrnu sviralicu, pa zasvira i odmah zahuči; zašumi, ko da se vjetrovi nagone i doleti šest stotina orlova. Starac im rekne zašto ih sazvo, a kad čuše: što je, uzeše kraljevića medju se, pa ga odnesoše uz more i snesoše i opet na jedan kamen. Tude bili dvorovi najstarijeg brata, a i on bio starac i njemu se strunila brada do pasa, a biela kosa do ramena. Carević dok ga ugleda, namah mu podkuči bratovu knjigu, pa kad prouči, što mu brat u knjigi poručuje, rekne careviću: Eh, brate moj, ja sad idem na bitku, pa ti nemogu ništa kazati, dok nedojdem. Ti budi kod moje kuće za cielu godinu dana, dok se vratim. Za ništa se ne boj, da ćeš biti gladan, sve će preda te gotovo dolazit i jelo i pilo. I evo ti ključi od devet hodaja i svaku moreš otvoriti; al devete nemoj otvarati; ako otvoriš, pokajat ćeš se, ako ne otvoriš, pokajat ćeš se. Ode stari na vojsku, a carević osta sâm ko sužanj. Ništa mu premanjkalo nije. Kad bude ručati, a ručak gotov

pred njega dolazi; kad bude večerat, a večera gotova pred njega dolazi, a on nikoga ne vidi, tko mu ručak i večeru donosi. Prolazio dan za danom, a on sve sàm te sâm; pa kad mu već dotužilo samotovat i po onih osam hodaja hodati, stade na jednoč misliti: Šta bi moglo biti u onoj devetoj hodaji, pa mu stari rekô: Ako otvoriš, kajat ćeš se; ako ne otvoriš, kajat ćeš se. — Eh ja ću otvoriti devetu hodaju, pa bilo što mu drago; tà valjda baš nije za glavu — rekne on, pa otvori hodaju. Kad otvori devetu hodaju, a onamo liepa bašća, a po bašći zlatno cvieće i samo jedna zlatna ružica, a pod ružicom vedro, zeleno jezero. Šarajuć očima ovamo onamo, pa opazi okolo jezera tragove, kô da netko k jezeru dolazi. To njemu vrlo čudno bilo, pa se sakrije u ružice, pa će gledat: šta ono k jezeru dolazi. Malo potrajalo vrieme, a nešto zaguči u zraku i odmah na to padoše dvie grlice, pa uprav na ovo jezero. Kad se skidoše a ono dvie liepe djevojke, da je se dva oka nagledat ne mogu. Kad on to vidje, skoči iza ružice, pa uze one jedne košulju od perja i metne ju u njedra. One dvie djevojke ciknule, kô da jih ljuta ujela guja, te jedna se prometne grlicom i pobjegne, a ona druga ostane i rekne: „Ja sam tvoja žena do vieka.“ Tu dakle živilo njih dvoje za godinu dana, dok ona ponese diete. On onu košuljicu sve nosio u svojih njedrih i nikad se od nje ne odvajao Ele jednoga dana izidje malo na dvor. Dok se sjeti tá se i povrati, da uzme košuljicu; al košuljice nema, već grlica sjedi na pendžeru, pa mu govori: „S bogom, gdje najdeš stakleni grad, ondje ćeš i mene naći.“ To reče pa odleti. On se suši danas, suši sutra za njom, eh osuši se kô biljka. U to se i stari vratio iz bitke, pa kad ga vidje onako osušena i porušena, rekne mu: „Jesam li ti govorio, da devete hodaje ne otvaraš. Onda njemu carević odgovori:

„Po bogu si mi otac, jesi li igdje čuo od stakla grad? jeli čuo, jel vidjeo? Zdrma starac siedom kosom i bielom bradom, pa mu rekne: „Sinko, niesam nigdje suha ni čuo, a kamo li vidjeo, evo godina bio sam sve na moru. Već imam pod sobom šest stotina orlova, pitat ću svakoga, nije l' čuo što o suhu. Tude stari izvadi iz njedara zlatnu sviralicu, pa zasvira na nju; al tek što zasvira usta huka, usta zuka, kô da se vjetrovi nagone i doleti šest stotina orlova. Sve jih redom starac pitao? je li kojigoder na suho izlazio, al svi kažu: „gospodaru, niesmo." Onda stari upita: „Ja ima li vas ikakav, da je gdjegod osto, da nieste svi došli. A orli rekoše: Jesti gospodaru, jedan starac osto, nije mogo doći, jer mu od starosti popadalo perje." „Eh pa hajte, pa ga medju sobom donesite preda me." Odoše sluge i donesoše onoga starca pred njega. Kad ga ugleda gospodar, rekne mu: Stari dosti tebi godina imade, jesi l' ti ikada izlazio na suho: Jesam, gospodaru, odgovori mu stari orlo: Kod staklenog me grada mati izlegla." To je gospodaru vrlo milo bilo, pa rekne: „Ja, moj stari, ovog čovjeka valja na suho iznosit, pa kako bi to uradili?" „Ja bih otišo, rekne stari oro, da ja imam svoja krila, već ti mene hrani jedan mjesec dana, ne bi li se pomladio, ne bi li mi brčna pera potjerala. To je gospodaru pravo bilo, pa ga hranio jedan mjesec dana, a kad se mjesec navrši, potjeraše orlu nova krila. Onda se on uzvi nebu pod oblake, pa ga ne bi za tri ciela sata; a kad se povrati natrag, kaže gospodaru: „Samo me još — hrani petnaest dana, jer mi valja putovati dan i noć. Prehrani ga petnaest dana, onda oro reče careviću: „Hodi sada, pa uzjaši na me; al ponesi tri ovna za moje hrane i tri mieha vode. Kad ogladni, pa ti se obazrem na desnu stranu, založi me mesom; kad na lievu, napoji me vodom. Uzjaši ca-

rević orla, a on klepne krili, pa se uzvi nebu pod oblake, i tako putovali devet dana i devet noći. Kad već budu blizu suha, a oro se obazrie na desnu stranu; al evo jada iz nenada, u carevića već ponestalo mesa. Te šta će jadan izkruži komad od svoje noge, pa ga svojim mesom založi. Odmah se je orlo osjetio, da je to njegovo meso, pa ga ne htjede proždrieti, već ga metne pod jezik. Kad ga donese na suho, spusti ga na obalu, al carević se složio u travu, pa se ne može dići. Pita njega oro: „Zašto ne ideš, eto sam te preneo na suho? Onda njemu kaže: šta je i kako je, a oro izvadi ono njegovo meso izpod svoga jezika, pa pritišće na njegovu ranu, pa najde travu i pomaza ranu, 'a carević izdravi i skoči kô jelen a oro ga uze ovako svjetovat: „Ti sad idi, a na putu nać ćeš jedan bostan, al ga nemoj jesti; poslje ćeš nać, jedne trešnje, ni njiha nemoj nipošto jesti. Tuj ga ostavi oro, pa ode nazad, a carević put pod noge, pa dalje. Idući tako namjeri se na bostan, kad on bostanu, al ožednio, ogladnjeo, pa nemože srcu odoljeti, već odkide jednu ljubenicu, pa je počme jesti. Dok je prvi zalogaj pojeo, duhnu vjetar i baci ga niz more u jednu planinu, te glavinjaj i tumaraj amo tamo ovom planinom, dok ne izide na jedno polje. Kad on u polje, al oćuti nekakov inat i razgovor, te on za tim razgovorom i vidi gdje se dva brata inate, miraz dieleć. Dva su brata, a tri komada valja dieliti: ćulu, kandžiju i pustakiju. Oni, dok ga spaze, namah poviču: „Evo ide čovjek, pa nek nam podieli. Te pritrkaše careviću, pa mu rekoše: „Dobar čevječe, evo nam umro otac, pa miraz dielimo; ovo nam ostalo iza otca, pa se nikako nagodit ne možemo. Nas samo dvojica, a troje eto valja podielit." — „Ta to je lahko, rekne carević, a oni kô u jedno grlo: „kako lahko ako Boga znadeš?" — Ajde niz polje učio ih carević

potecite se, pa tko bude brži, onoga su sva tri komada. „To oni jedva dočekaše, pa odoše niz polje i zamakoše daleko. Careviću bude za čudo, zašto se oni inate za stari ćula, jednu kandžiju i staru pustakiju — pa misleć svakojake misli, metnu ćula na glavu, a uze kandžiju u ruke, pa sjedne na onu pustakiju. On dok sjedne, namah mu pustakija progovori: Kud ćeš gospodaru?“ A on joj rekne: „Nosi me u staklen grad!“ Opet mu pustakija rekne: Zažmiri, sad ćeš ti doći. On zažmiri, vjetar duhne za čas spade u stakleni grad. Kad dojde u grad, smota pustakinju i kandjiju, a ćula natuče na glavu, pa uze hodati čaršijom i tražiti svoje žene. — A bio to ćula vražji, jer tko ga nosi, svakoga vidi, a njega baš nitko. Izidoše na čaršiju dvie izmećarice groždje kupovati, a on polagano podje za njima, da prićuti, što izmećarice govore. Jedna rekne: „kako sestro, je l' tvoja gospoja ljuta tebi? A druga odgovori: „Nije, a kako je tvoja gospoja?“ Onda ona prva odgovori: „Moja je gospoja meni dobra, sada sinka rodila, pa ga u naramku niše. Kad to začu carević pojde za tom izmećaricom, pa će za njom unići u sobu, al tu njegova žena drži sinka u naramku, pa ga niše i sama sebi govori; „Eh, careviću da vidiš, kakva sam ti sina rodila.“ Onda carević ne uzmože odoljeti srdcu, već skide ćula, ona ga vidi, pa poleti k njemu te se s njime izljubi. Ako su živi i danas su zajedno.

8.

Tri brata.

Živila u nekom selu tri brata, sva tri Turčina. Dva se gradila pametari, a treći bio, štono kažu, sedme noći nedočuvan; zvao se je Salko. Pa jer je bio subudalast, to se ona dva pametara odielila od njeg, pa mu dali

jedno kljuse i nešto kućice i tu je Salko prebivo. Salko nije poznavao drugog zanata van dogonit na kljusetu drva i prodavat jih u bližnjoj varoši; što dobije, uzme hljeba i soli, pa se hrani i oda zla brani. Živio tako Salko neko vrieme, a sve o kljusetu svom. Te jednoć ode u goru, pa zadje daleko; eda bi što boljih drva nasjeko i tako debelu jarcu što bolja prodja bila. Kad je već nasjeko i natovario, ugleda pećinu i u pećini svietlost, pa unidje, da vidi: što je. Kad on tamo, al to bila pećina hajdučka i u pećini silno blago sve na hrpe razdieljeno, a svjetlucaju se cekini, kô sunce. Salko se obraduje, pa uzme brže bolje sa svake hrpe pomalo, da ne osjete hajduci i tako ode kući punih šaka. Navadio se Salko na hajdučko blago, ko lisica na Nasarajdinovo brašno, pa zadji danas u pećinu po blago, pa zadji sutra, a svakad bi po punu pregršt kući odnosio. Okućio se on i pomogo a sve hajdučkim blagom, pa stao i dobro živjeti, a braća da sadru kožu s'ledjâ misleći: odkuda Salki blago, pameti nema; pa da je trgovinom steko, a nije mu baš ni od otca toliko ostalo, da se sada kô beg razmeće po selu. Dosjete se braća, pa ga stanu kušati: odkle mu novci. Neznajući Salko za bratsku lukavštinu, kaže jim sve, što je i kako je i još jih dovede do špilje, gdje su novci bili. Kad oni to vide, polakome se na blago, pa da Salku poplaše i da njima sve blago ostane, poviknu: Bježmo, evo hajdukâ i nategnu bježati obadvajema kud svi Turci onamo će i ćelavi Mujo, pak i Salko za njima uzmako kapu u šaku. Kad već braća daleko od Salka poodmaknu, okrenu k svojim kućam, uzmu jednog konja, te brže bolje odlete, da ono novacâ pokupe. To su sve kriomice radili i otišli i blaga nakupili, koliko je mogo konj ponieti. Još isti dan ode Salko samodrug s konjem u drva, da vidi, jesu li zbilja hajduci u špilji. Vučki se došulja

do špilje, pa zaviri u nutra, kad tamo, al nema hajduka i sad pozna, da su ga braća prevarila i kad pozna njihovu prevaru, uzme svog konja, pa cieli dan prenosio novce, pa nije se prošo, dok nije sve pretjero i u svoj podrum sasuo. Prodje po tom nekoliko nedjeljâ, braća mu se počmu širiti, načine dvorove i otvore veliku trgovinu, a ludi se Salko sve više stiskivo i sitnom robom trgovo. Dan za danom dodje jesen, pa i prodje, a pristupi crna i jadovita zima. Skupe se hajduci, kojih je bilo dvanaest i trinaesti harambaša, ter ono malo novacâ, što su ljeti poizotimali i nakrali, pokupe i ponesu u špilju. Kad tamo: jao! i pomagaj! nigdje ni dinara, sve netko odnio. Tko tužniji od njih, te misli, dok najposlje progovori harambaša: da jih nekoliko ode na put, ne bi l' naišle kiridžije, pa nek otmu šest konjâ i dvanaest vreća. Odmah se šest njih izabere i odlete na put, pa zapanu za bukvu. Niesu dugo čekali, al rùpi trupa kiridžijâ a hajduci skoče sve vičuć: odbacuj oružje! Što kad učineše kiridžije, hajduci jim pristupe, povežu sve, samo jednog ostave, koji će ostale odvezati, kad već hajduci daleko odmaknu. Još jim zapriete, da nikom ne kazuju za mjesec danâ, jer će jim se kruto osvetiti; ako l' neprokažu, da će jim konje poslje tog povratiti, a na istom mjestu a uz konje i jabuku, i stim otidu. Kad dojdu, harambaši, rekne jim on: „Hajde unidji svaki u jednu vreću, pa ću vas natovariti na konje i goniti u čaršiju pod imenom: „skupocjene robe“ pak koji trgovac mogne sve gotovinom izplatiti u onoga su naši novci. Tako oni unidju, a on jih zaplete odozgor metnuvši po glavi kojekakvih nakradenih stvari. Najpre ode u bližnju varoš: dok dodje, odmah razglasi, da ima skupocjene robe na prodaju. Našlo se trgovacâ, koji li po malo kupili, a bilo jih i takvih, koji bi i sve kupili:

ama na priček. Al ne će se hajduku po malo davat, a ne će ni pričeka, već sve djuture, a za gotovinu. Hodajući tako harambaša svojom robom dodje i do budalastog Salke, ali mu Salko rekne: „Ako ti moja braća nemognu toliku robu izplatiti, drugi ti ne će. I tako ode trgovac do njegove braće. Kako jim ponudi, odmah mu reknu, da će kupiti, ter se počmu pogadjati. Za dugo se godili, a niesu se mogli nagoditi, te najposlje reknu: „Nek stoji do sutra, jer sretnije jutro nego večer." Tako i bude, vreće unesu u podrum, a trgovca harambašu ne znajući ni tko je, ni što je, liepo ugoste i rakijom napoje i dadu mu sobu, da prenoći. Harambaša ode u svoju sobu smišljajući, kako će onu noć družtvo pustit iz vrećâ, pa s družtvom opleniti kuću. Ali ga naskoro svlada san, jer se bio podobro nakitio. Braća trgovci imali jednu sestru djevojku, pa djevojčetu dodje u pamet, da ode u podrum, da štogod iz vrećâ ukrade. Kad djevojče stade sa sviećom u vreće zavirivati, ali u svakoj vreći po ljudska glava. Čim to opazi diete, odmah odleti i probudi braću, pak jim kaže, da su u vrećah sve sâme ljudske glave. Odu braća da vide, kad razgledaju, sjete se, da je to prevara i da su hajduci, pak jedan uzme glumaču sjekiru pa otidje u sobu harambaši. Dok dodje: odmah harambašu po čelu, a harambaša zabieli očima kô zec na ražnju. Sad počmu misliti: što ćemo od onih u vrećah? dok jim rekne sestra: „Ja znam, šta ćemo; daj da uzvarimo koto vode, pak da sve jednog po jednog polijemo i tako umrieti" To ju braća odmah poslušaju, uzvare vodu, pak jih sve poliju i svi su pomrli, jer se nisu mogli izbaviti iz zavezanih vrieća. Ali evo muke! opet se zabrinu, kô vuk u rupi i kud će s njima mrtvima, a da sviet ne vidi. I opet jim rekne sestra: „To je lahko, zovnite budalastog Salku, pak mu podajte dva tri groša, nek odnese

harambašu u vodu, a mi ćemo, dok on dodje drugog mokra izvadit iz vreće, pa mu rieti: da mu je oni, koga je nosio, pobjego i prije njega došo. Tako će on nositi, a mi jednog po jednog vaditi, dok jih sve odnese." Tom se braća začude i odmah poruče po Salku. Kad Salko dodje, kažu mu, što su ga zvali i obećaju mu tri groša dati, ako učini: a on odmah posluša i zadrpiv lješinu hajd, hajd, pa š njom u vodu. Dok se on povrati, nadje drugog mrtva. A braća mu reknu: „Što si radio, ter ti je pobjego i prija tebe došo, idi nosi ga. „Salko počme psovati „Tà kako će to biti, da on prija mene dodje iz vode"? ter ga uprti na uprte i odnese u vodu. Ali su oni sve jednog po jednog iz vreća vadili, a sjeromašni Salko nosio. Kad već bude u zoru ponese i trinaestog; ali uzme glumaču pa je zadje za pojas rekav: „Sad se svanjiva vidit ću ga, ako uteče, stignit ću ga. — neće više. Kad dodje na most, baci s' mosta lješinu u vodu, a po svojoj nesreći uranio sluga mudirov, pa pod čuprijom avdest uzimo. Kad čovjek bučne u vodu, prepane se sluga i nagne bježati noseći čakšire u ruci, jer jih nije imo kad svezati. Ali mu je loša sreća bila, jer ga goni Salko psujući, on uprav da će uz škale na mešćemu, a Salko sjekirom za vrat, a zaptija se mrtav skotrlja dolje. Čujuć mudir i ostali momci lupu, izlete iz sobe. Kad vide što je, i da se već Salko zametno zaptijom, polete za njim, al on prije dotrči do vode i baci tovar u vodu. Oni dok dolete, uhvate Salku i navale pitati, zašto ubi zaptiju. A on jim odgovori: „Trinaest put sam ga nosio a on sve bježo, beli više neće. Mudir ne razumiv, što govori, zatvori ga u apst; ali Salko i u apstu ništa drugo ne govorio već sve jedno te jedno: „Trinaest put sam ga nosio, a on sve bježo, beli ne će više. Vidio mudir, da je Salko lud, a ludomu nema suda, pa ga pusti na slo-

bodu govoreći. „Tko bi budali zamjerio, gorji bi bio od njega. Ode Salko od njega pjevajući; pa će braći po ona tri svoja groša — krvavo zaslužene nadnice . .

(Ovu pripoviedku br. Miloševića iz Kreševa).

9.

Sjeromašak i divi.

Bio u nekom selu liep mlin, al u njega već nitko po noći nije zalazio, jer se je bojao divovâ, koji bi amo noć na noć dolazili; pa koga bi našli u mlinu, taj već ne vidjeo sunca. A bio u tom selu čovjek sjeromašak — neimao blaga, ali imao punu torbu sitne i drobne dječice. Pa njemu jednoč u redu bude noćiti u mlinu, da samelje sebi i i dječici mrvo brašna. Muka otići u mlin, gdje su divi, a žao mu djece, da od glada skapaju,. Ele! što će već uzam osmak žita ode u mlin na konak. Znao on jadan kakvu mu valja vatru izjest, pa zato i naumi skupo svoju glavu prodat. Došav u mlin, najprije podupre vrata drenovim kolcem, al tako tvrdo, da je ni petdeset volovâ izstavilo ne bi. Kad se suton uhvati i prvi mrak pocrni, al eto ti nenadanog konadžije. Jadna majko golem ti ie kô hrast, zubi veliki i bieli, ruke runjave i crne, oči sjajne kô dvie svieće. Bio to div — Došav pred mlin pokuca na vratima, pa kad vidje da su zatvorena, uprie ledji u njiha, a moj se drenovac savi ko obruč, a vrata se širom otvoriše. Sjeromak se skupio kô ubogi vrag na panju, pa od straha sve mu cvokoću zubi; kako div uljeze u mlin tá ga upita: „Što to radiš Vlaše?“ A sjeromak jedva izmuca: „Meljem klasove, jer neimam brašna Kad on ovo čù, škripnu zubi a sjeromaku se učini, kò da se hiljadu kola špilja sa planine otište. Po tom div uze ugaricu s vatre, pa ju stište rukom, a iz nje poleti

voda kao kiša iz oblaka: „Znaš li, rekne mu, da ću sad ovako i iz tebe vodu iztjereti? Vidio čovjek, da već nije fajde, valja umirati, pojunači se, pa uzme sjerov sir iz torbe, stisne ga rukama, a iz njega prsnu sjerutka na sve strane. „I ja ću ovako iz tebe vodu iztjerati;“ rekne divu. A div misleć, da je i ovo junačtvo, preplaši se pa rekne: „Daj da se pobratimo.“ Sjeromašak na to pristane, pa se pobratimi s divom. U to se bilo i brašno samljelo, a div rekne: „Ej pobratime! nosi to brašno kući, pa opet dojdi, da idemo po svietu, pa ćemo i u moje dvore.“ Čovjek posluša, pa odnese doma brašno, te se i opet povrati u mlin, a div mu rekne: „Eh hoćemo li“ — a sjeromašak odgovori: Hoćemo. I tako oni podju po svietu i dugo su zajedno išli, dok jednoč ne dodju u nekakve pustošne gudure i divske dvore. Sjeromašku dadne div nekakvu samotnu hodaju a u drugoj bila baka, mati pobratimova. Dok ga vidi baka, pristupi mu, pa rekne: „Hodi sinko, pa se sakrij pod moja krila, jer kad dodju braća tvoga pobratima mogu te lahko ubiti. Bogme sjeromak baku posluša, pa se savre pod njezina krila. Malo prodje, al eto ti braće njegovoga pobratima. Pa kako koji unilazi, odmah veli: „Ovdje ima netko.“ A baka jim odgovori: „Ima sinci, pobratim našeg brata. Onda oni rekoše: „Eh pa neka izajde, da ga vidimo i da se malo razgovorimo.“ Kad to čù sjeromašak, on izpuže izpod bakina skuta, al u to doba dojde i njegov pobratim, pa izpripovjedi braći, sve kako je bilo i koliko je sjeromakovo junačtvo, da iz biela kamena vodu izgoni. Braća jedva to dočekaše, da se š njimi baca kamena, pa da vide njegovo junačtvo. Sjeromah se ljuto uplašio, a kako ne će, kad je za glavu. — Ne podje li ubit će ga, otidje li: i tako će ga ubit. Kada vide, da je slab kô i drugi ljudi. Misli se on: kud ću sada jadna

majko, te najposlje sve na jednu smisli, da pojde s njima pa što bog dade. Dojdoše na obalu morsku. Sjeromak mislio, da je u njih kamenje od tri četiri oke, ko u ljudih, al kad tamo, al oni najdoše jedan od trista okâ. Uze ga jedan pa ga baci na dviesta koračaja, uze ga drugi, pa baci, uze ga treći, pa prebaci, pa najposle dadoše ga i sjeromaku. On kukavac podiže malko onaj kamen, pa zaprie očima u nebo. Zapitaše ga divi: „A što pobro gledaš u nebo?“ Hoću ovaj kamen za oblake bacit! rekne on . . Njima bijaše žao kamena, pa povikaše: „Nemoj, nemoj, otić će nam kamen u more, pa ne ćemo imat čime bacat — ostavi ga — vidimo, da si bolji junak od nas. Sjeromak to jedva dočekao, jer mu već dodijalo držati onoliki kamen. Odavde se vrate u dvor, te njemu odmah dadoše volovsku kožu, da u njoj vode za ručka donese. Nekako uprti onu kožu sâm i jedva ju praznu dovuče do vrela. Misli se sjeromak kad on nju jedva praznu dovuko, ja što će biti s punom. I ovdje se dosjeti, pa uzme zaustavljati čitavo vrelo i vodu navraćati na jedno mjesto. Doklen on vodu zaustavljo i navraćo, divi sve čekaj, te čekaj: hoće li već s' vode. A kad jim već dodijalo čekati, pojdu za njim kad vidiše, što radi, zapitaše ga: „Što to radiš dušmanine?“ A on jim odgovori: „Hoću svu ovu vodu ponieti, da često ne dolazim, jer malo je ova bivoleće koža.“ A oni kad čuše, što hoće, povikaše u jedan glas: „Prodji se toga, zar ćeš nas brez vode ostaviti.“ Te jedan potrka i natoči onu kožurinu i odnese u dvor, a sjeromak ode za njim onako brezposlen hvaleći boga, što se ovako oprostio vraga. Opet mu narediše, da ide u šumu, pa da donese jedan hrast za konaka. Ode sjeromašak užetom u drva. Kad došo u njihov gaj, misli se on: „Što ću sad, hrasta ponieti ne mogu a ako ga ne donesem,

ubit će me" Te misleći tako mudro se dosjeti: Razvije. uže pa obuhvati s njime dobar, komad gaja Al eto ti, opet jednoga, pa dok vide što radi, viknu na njega: „Što to radiš muke ti tvoje? Sjeromašak odgovori: „Hoću ovo sve, što sam opašo, izguljiti i donieti doma, da ne idem često u drva. „Opet onaj na njega prospe vatru. „Ostavi se toga, ugursuze, hoćeš nas ostaviti bez drva." Pa izguliv jednu hrastinu povuče je za sobom. a sjeromašak pristao za njim onako brez posla. Div dok dodje doma, namah kazivao: Kako je sjeromašak hćeo sav gaj ponieti, a oni se začudiše junačtvu, uzeše mu o glavi raditi, pa jednoč uglaviše; da privreoaju, kad bude kruto zaspao, a onda će ga vrelom vodom opržiti. Al kom Bog onom i svetci, te sjeromak näčuo taj njihov razgovor, te kad bilo oko pola noći zäzvekaše kazani: a voda poče pljuskati. Sjeromak ležao u samotnoj hodaji pa čekao smrt. Ele tako čekajući i zvirlajući očima, na koju bi stranu utekao, zagleda na polici samar. Polahko se diže, pa dohvati samar i umota ga dobro ćebetom, pod kojim je ležao i to nadesi u postelji, a sâm se zavuće u zapečak. Istom se on u zapećku smjestio, al eto divovi drkljače kazane s vrelom vodom, te odmah s vrata pljusnuše po ćebetu i samaru, a ćebe se poče uvrčati. — Ah! vele, odmah baš umro, eno se nemore se ni kolutati. Zatim izajdoše iz hodaje, a sjeromak izvadi onaj samar, pa ga metnu na policu a sebe pokrije onim ćebetom. U jutro rano dojdoše divi, da vide sjeromaška i kako je spržen i da mu izbace ostanke na dvor. Te kako koji u hodaju ulazi, odmah udarl sjeromaka. a sjeromak skoči, pa se prodere na nje: „Ne tucite me, jer kad skočim do zla boga ću vas izprebijati." Oni se preplašiše kad ga vidješe živa, te navališe pitati. „Pobro, ču li štogod nočas?" A pobro odgovori: „Niesam baš ništa čuo,

već samo znam, da mi je bilo plaho vruće, valjda soba pregrijana, pa sam se dobro oznojio. Kad to oni čuše, izajdoše van, pa kad bilo s večeri, opet se zdogovoriše, da ga gvozdenimi maljevi na snu ubiju. A sjeromak ovaj zdogovor čuo, te opet pokrio samar ćebetom, pa se onda savro u zapećku kô i sinoć. Oko pola noći unidoše s gvozdenimi maljevi u hodaju, pa počeše toliko udarati po samaru, da su sve komadi frcali u tavanice, a jedan vikne: „Čujte, kako mu kosti grohoću, a rebra lupaju s grede! „A drugi će reći:“ „Daj svieću, da vidimo, kako smo ga izredili.“ Al sriećom ne dadoše ona druga dvojica, već rekoše: „Mani se bezposlice, vidjet ćemo ga i sutra,“ i tako izajdoše, a sjeromak se iz zapećka, pa pokupiv trieske i komade od samara izbaciv sve na dvor legne i pokrije se onim izprebijanim ćebetom. Sutra dan rano opet oni dodju, pa škripajuć zubi uzeše nogama udarati sjeromaka. Kad sjeromaku dodijaše udarci, skoči izpod ćebeta, pa jim skrenu bubreg u loju, a oni se sada još gore priplašiše nego prije, te ga upitaše: „Pobro je si li noćas štogod čuo?“ — Jesam odgovori sjeromak, nešto me noćas napastovaše, ama reko bih, da su buve, ele drugo niesám ništa čuo, a što je bilo zdravlja vam? Oni ušutiše i izajdoše te 'pregoneć se: što će i kako će, da ukinu sjeromaka s nogu, najposlje se slože: da u noći kuću zapale, ne bi li tako i njega spržili. Što rekoše, neporekoše. U neko doba noći počeše prinosit slamu i oko kuće nalagati. Al u odaji, u kojoj bio sjeromak, bijaše i jedan velik sanduk, a u sanduku oko sto dukata. Ele kom dogori i za vjetar se zubi hvata, pa tako i sjeromak videći, da već nikud nikamo valja poginuti, uzme ključ, otvori sanduk, te unidje u njega, pa se iznutra zaključi. Divovi pô noći sve stvari iz kuće izniješe na dvor pak i ovaj sanduk; u komu je sjeromak bio, po-

najprije iznesoše, a onda sa svih strana dodmetnuše vatru i sažegoše kuću, Dok jc vatra buktila, a oni kò pomamni igrali oko vatre veseleći se, što su boljega od sebe junaka ubili. Dok kuća dogori, a plamen dobukti, pospaše divovi kô poklani, a sjeromak izajde iz one sandučine, pa leže u onaj pepeo, koji je na dva pedlja debel bio. Ranom zorom dojdu oni, te počmu skakati po onom pepelu i jedan taman sjeromaku na trbuh skoči, a sjeromak djipi kô ožežen, pa od ljute muke i boli krisne iz petnih žila. A oni se prepadoše više nego ikad prije, čudeći se, da je i sad živ ostao: „Pobro, zapitaše ga, ako boga znaš, zar si ti živ, jesi l' čuo noćas štogod? A on jim odgovori: „Niesam ništa čuo, samo znam, da mi je bilo dosti vruće. „Videći oni, da mu nikako nahuditi nemogu, zovnuše ga, pa mu rekoše: Eh, pobro! ti bijaše kod nas za dugo, mi tebe nemoremo više držati; nego ti išti, što hoćeš, pa ajde k svojoj kući. „Dobro, reče, sjeromak, dajte mi onaj sanduk i ono novacâ, što u njemu ima i još jedan od vas neka ga ponese, pa ja idem. „Oni privole, samo da ga se što prije kurtališu. A pobro mu rekne: „Ja ću ići s tobom vidjeti tvoje dvore kô što si ti vidjeo moje i ponieti ću taj sanduk.“ Pojdu dakle njih dvojica te idući cieli dan jedvice pred večer stignu gladni i umorni sjeromakovoj kući: „Evo pobro rekne, moji dvori. „Div unidje u kućicu, pa sjedne, a sjeromakova djeca sjatila se oko njega, da vide čuda. Div onako gladan i umoran dobro odhuknu, a djecu od silne njegove pare kao s vjetrom sva izletiše kroz krov, a sjeromak povika: „Za daske djeco, udrite pasju vjeru! A moj div, pritiskav kapu, skoči, pa bjež, nebi ga hrti stigli. On jadan zbilja, mislio, da će ga djeca tući; a nije znao da su djeca vratove polomila od njegova silovita odluka. Poslije toga sjeromak ukopao svoji djecu,

a sa onim pustim blagom pogradio zgrade, namakao svega izobilja, pa živio kô beg.

10.

Višeput prevareni vuk.

Ogladnio jednoć vuk, pa pojde tražiti štogod da se nahrani. Te premetnuv brda i dolove, spade u neke poljice i tu ugleda psa bjelova, al mršava i suha, ko bakalar. Već po izdaleka poviče vuk: „Čuješ li ti bjelovu sad ću ja tebe izjesti.“ Pas se ušeprtlji, pa odgovori: „Moreš dragi kume, al nemoj namah nego me pusti, da idem kući, da se izljubim i izgrlim svojom sitnom dječicom, šestero štenadi; a čim zora zapraši eto mene opet amo, eh onda mene jedi u sto dobrih časah. Bio vuk srdca milostiva, pa pustio bjelova kući, da se oprosti sa svojom dječicom. A kad bilo sutra dan a vuk oblizujući se svaki je čas pogledo onim pravcem, kud je bjelov otišo, ali zaludu; projde i podne, a bjelova nema. Već mu se dosadi, ondje sjediti misleć, da se nije bjelov zaboravio. Podje vuk, da bjelova sjeti pogodbe. Došav na dno poljica poviče preko potoka bjelova, a bjelov mu se oglasi: „Ej moj kume, bilo ti jučer grabiti, a ne ugovarati, te danas nebi kesio zube i čeko s onu stranu potoka bjelova, koj će ti doći, kad se voda složi s vatrom a ti oženi s ovcom: „Videć vuk da je prevaren, rekne: Eh, pa ti vjeruj psu;“ te otale dalje. — Došav opet u drugu njivu najde magarca, gdje pase, te mu odmah pritrči i u brke rekne: „Eh moj magarče, pas me prevari, ti zaista ne ćeš, jer sad neću više gledat na pogodbe i poštenje·“ Kad magarac vidi, da je za

glavio, poplaši se, pa u strahu rekne: „Je li kume, ti si namislio ujesti?“ Vuk mu odgovori: „Ta dà, borme ti niesam došo na pir, nego da se malko okrpim.“ A magarac mu odgovori: „E, al mi se čini, da sam ja star, pa možebit me ne ćeš htjeti jesti, nego ti projdi za mene, pa me pogledaj straga i ako me begenišeš, evo mene.“ Vuk pristanu na tu pogodbu, te zaviri magarcu pod rep, a magarac ga plehne nogama, te moj kurjo odmah po klima na pole mrtav pane, a magarac put pod noge.

Kad se je vuk osviestio od težkog udarca, opazi jadan da mu je magarac izbio dva zuba. Opet pojde kum u daleki sviet tražiti štogod u gladan trbuh; al čvrsto obeća, da će, što prije najde, ujesti bez ikakvih uvjeta. Ni sad nije daleko išao, te odmah najde u drugoj njivi dva ovna, koji se nemilice glavami tukli. Izdaleka već poviče: „Eh ugursuzi jedni, baš sam vas i tražio, sad ćete istom vidjeti, što je ježeva muka.“ Odgovoriše ovnovi: „I pravo nam je, kad smo dva, pa i nas dvojica ne možemo u skladu živjeti; ali čuješ li kume nama je poginuti kô poginuti, mi smo već tvoji, uteći nemožemo, a znademo da si plaho gladan, dobro bi bilo, da mi obadvojica u tebe uletimo, pa eto tebi mastne večere.“ Vuk ih začudjen upita: „Kako će oba najedanput unići,“ a oni odgovoriše: „Ti raztvori ralje i podigni rep, pa ćemo mi jedan na stražnjicu, a jedan na usta unići.“ U vuka lakome oči pri pogači, te zinu na čeperak, a rep diže na ledja, a oni se izdaleka zatrkaše, te kukavnog vuka silovito drnuše glavami jedan u zube a drugi u d . . e, a vuk skoči u zrak povrh čovjeka. Ovnovi počeše nad svojim kumom jadikovati, što tako u ćoravo pogubi zube i slomi kićmenicu. Dok se je vuk počeo osviešćivati, ovnovi uteku. Kad je vuk ustao, sâm je sebe proklinjao i svoju budalastu pamet, jer ga evo

već dva put ljuto izraniše Opet jadnik pojde dalje, da još jedan put okuša sreću. Nije daleko putovao i najde jednog sivca konja, komu je samar veliku sadnju na ledjih napravio, pa ga je već i sâm goso odbjego i pustio, da živi dokle može. Kurjo, dok nazrie sivca već izdaleka povika: „Ej pobro dosada si, sad ćeš mi večera biti, ne bud prijašnjih lopova, kojim sam na poštenje gledao, pa me izvaraše i još ovako grdo izprebijaše. Ti si moj bez ikakva ugovora.“ Konj mu odgovori: „Dragi kume moj, da te je svatko prevario, ja lje ne ću. Jer kume moj, da ti pravo kažem, meni se već dodijalo ovako življenje, tà evo sam, kako vidiš, i bolestan i gladan i žedan, a i gosa već otreso nad menom ruke. Ja sam tvoj svakako, al i znaj, da me ne moreš od jednoč izjesti, već ti uzjaši na mene, pa me počmi jesti s ove sadnje moje, pa što izjedeš, prosto ti bilo, a ja ću opet živjeti; pa kada opet izgladniš, moreš ostanke dojesti. Vuk opet pristane na pogodbu, te skoči konju na ledja, a konj zagrebo, kô da se pomamio, pa za nekoliko stigne u grad. Htjeo vuk skočiti; ali ne ima vremena. Podpaze ga varošani, te zavikaše: „Eno na sivcu vuka,“ te tude netko nešta popade, te kukavnog vuka na mrtvu postelju izprebijaše, i jedva živu glavu iznese. Prošla ga volja tražiti lova, nego se vrati onakvi izprebijan u šumu, govoreći: „Ej budalasta glavo nije za te meso nego bukova trulež, kad tebe toliki izvaraše i bar na posljednjem ne naučiše pameti; tebe kumstvo skupo stade. — Putujući tako izprebijan sustiže ga strašna bura s kišom i ledom, i to baš na jednom razkršću, na komu je bila velika šuplja lipa. Kud će kum, već ravno u duplje, te okrene glavu na dvor, a rep unutra. Sjećajuć se koliko je pretrpio, počme opet na glas govoriti: „Dragi Bože koliko pretrpih muke, još da nešto bude, pa da se tko-

god desi u ovoj lipi, pa da mi prikupi rep i sjekirom glavu razciepa, najpravije bi mi bilo. To čuvši pastir, koji je u lipi za njim bio, i koj se je kao i on od kiše sakrio, prikupi mu rep u ruku, te sjekirom u glavu; a naš vuk mrtav padne.

11.

Jazavac i lisica.

Sastanu se jednoč jazavac i lisica na putu, pak upita lisica jazavca: „Kud ćeš ti jazvo?“ A jazavac će: „Idem tražiti koga pametna i mudra, da mi bude do pomoći, ako kad dopadnem nevolje. Već ja sam teto čuo da si ti toliko pametna i mudra, da se tvoja pamet i mudrost pripovieda i u pjesmah kiti po cielom svietu. „Pa kaži ti meni, upita teta jazvu, koliko ti imaš mušterija, s kojimi bi se — ako bi gdjegod u nevolju dopao — izbaviti mogao? Imam ja, odgovori jazvo, tri i to sasvim dobre; već kaži mi teto, koliko imaš ti mušterija i načina, s kojim bi se mogla kutarisati nevolje?“ „Imam devet,“ odgovori teta. A jazavac poskoči od dragosti pak će teti: „Taman sam i tražio tebe, ti imaš devet, a ja tri, pak ćemo se moći od svake nevolje izbaviti. već da se sjaranimo.“ „E, dobro,“ rekne lisica, i upute se u družtvu dalje. Kud godj ode lisica vavjek svoje provodi, preskače preko puta tamo amo, premeće se djisa, dok se jednoč ne strpa u gvoždje, pak će iz gvoždja jazvi: „Ej jazvo, po Bogu brate, evo ja dopadoh nevolje, već što ću sada raditi — daj izmedju tvojih mudrolija kaži jednu, ne bi li se izbavila zla“ „Ne ću teto, rekne jazvo, ne budi te belaj tvoj tamo nositi.“ A teta će: „Bolan jazvo brate mili, nemoj tako, već kad znaš, kaži mi, kako ću se izbaviti.“ Onda će jazvo: „Znaš teto, da se niesmo s jaramili ne bi te izbavio, al eto za staro jaranstvo kazat ću ti. Dok dodje onaj čovjek čija su gvoždja, odmah se počmi umiljavat i propi-

njati uz njega on će misliti, da si ti pitoma, pak će te pustiti. Ali ti nemoj odmah bježati, dok te pusti, jer će te prišamarlti čim, pak ne će ti biti fajde, što si se izbavila iz gvoždja, nego popoidji za njim nekoliko, pa kad vidiš zgodu podaj vatru tabanima. „Dok oni razgovarali, eto ti čovjeka gdje ide. Jazvo dok ugleda čôvu, tà u šišljagu, a teta ostade u gvoždju. Kad dodje čovjek, odmah se počme lisica propinjati i umiljavati oko njega. On misleći, da je pitoma, pusti ju i zapne gvoždje, pak se opet natrag povrati. Kad podje kući, napotekne za njim i lisica, al kad bude blizu šumice, a lisica dade vatru nogama, pak u šumu. On putujući nekoliko, obazre se i vidi, da nema lisice, pak će: „Uteče jednoč, ali nećeš više." Lisica bavrljajuć po šumi tamo amo, opet u ista gvoždja upade, pa počme misliti, što će činiti. Al eto ti jazavca i zapita ju: „Što to posestrimo teto?" „Evo pobratime, odgovori lija, opet sam upala u gvoždja, već te molim, da mi kažeš od one dvie mudrolije jednu. i da se izbavim." „Dobro, odgovori jazvo, kad dodje onaj čovjek, onda te ti učini, kao da si mrtva, pak će te on od sebe baciti; medjutim ne moj odmah bježati, već kad on počme gvoždja zapinjati, a ti onda, ako možeš u noge se pouzdati, bježi." Do malo vremena eto čovjeka, i kad dodje vidi u gvoždju mrtvu lisicu, pak odapne gvoždja i baci ju daleko od sebe. On počme gvoždja zapinjati, a lisica skoči, pak put pod noge, kad se on obazre, a lija struže uz brdo, a on ništa drugo ne znajuć što će, samo odmane glavom i smrmlja nešto u sebi, a jazvo sve gleda izpod brežuljka, što se čini. Medjutim čovjek, kad zapne gvoždja —- ode kući.

Poslije nekoliko vremena sreća il nesreća jazvina nanese ga, te i on upade u ista gvoždja, a sve teta gledi iza grma, i dok jazvo dopade nevolje, ona tá izleti. Jazvo

sjeroma kad vidi tetu, počme moliti i kumiti: „Posestrimo ako Boga znadeš, daj od ovo devet mušterija i načiua, jedan meni i izbavi me od ovoga zla.“ Lisica vavjek o nevjeri radeć i tude kao preko sjekire odgovori: „E, to mi je drago, ja sam se prije mučila i patila, a ti si gledo, sada se ti pati i mudruj, što znaš, a ja ću svoju mudrost sebi ostaviti za posljedku. To čuvši jazavac, kao žalostan rekne teti: „A ti posestrimo, ja već vidim, da mə svakako nije.“ Prevari se lija, pa se prikuči jazvi, a jazvo kao pomaman zgrabi liju i pritisne ju uza se. U taj čas se pokaže onaj isti čovjek, od koga se lija izmakla dvaput i dok vidi, šta se radi, tà i zaviče: Drži jazvo, dok ja dodjem, pak ću tebe pustiti, a s njom ću račune polagat, jer me je već dva put prevarila.“ Pridržavši jazvo tetu, dok on dodje, preda mu ju, te on njega izpusti iz gvoždja, a lisici izbroji sjekirom na glavi devet i mudrolija i načina.

18.

Budalaš.

Bio čovjek i žena, al čovjek bio tupouman, pa nikud ne izlazio, već sjedio doma u pepelu, pa se grijao, a žena sve poslove sama smirivala. Jednog dana ponestane brašna, žena od posla nemogne u mlin, već pošalje čovjeka; al kako je bio tupoglav nemogne nikako zapamtiti, koliko će njima dati. „Kuku mene, kada sam se na ovoga budalaša namjerila!“ Zakuka žena, pa mu onda rekne, da sve govori do mlina: „Od šinika varičak.“ I tako kukavni čovjek put pod noge, a sve vičuć: „Od šinika varičak.“ Iduć putem, nabasa na čovjeka, gdje sije žito, koji kad začu, što budalaš viče, bude mu mučno, misleć, da on govori njegovu, da mu bude od šinika va-

ričak, ter ga uhvati i dobro promlati, pak mu rekne da govori: „Ove godine jedan, do godine stotina.“ Odje budalaš češuć ledja. Iduć tako sretne ljude, gdje nose mrtvaca, dok ih on ugleda, tá i naklopi vikat: „Pomozbog, ove godine jedan, do godine stotina.“ Čuv to ljudi skupe se, pa ga izbiju do gole duše, a on udri u plač: „Avaj ljudi do Boga miloga, kako ću vikat? A oni mu reknu, da odsele govori: „Ove godine jedan, do godine nijedan?“ Tužni čovjek ode odtale, al kud će zlo do u rod, pa tako ga na putu opet s najde nevolja, jer dok je govorio: „Ove godine jedan do godine nijedan,“ naidju svatovi, koji kad razumješe njegove rieči, onakositi i pijani na padnu na jadnika i dobroga izbiju, te mu reknu da da odsele govori: „Ljubio, grlio, i s njom porod izrodio.“ Tko tužniji, tko žalostniji od njega. Podje dalje, sve govoreći: Ljubio grlio i porod izrodio. Kad na putu sretne čovjeka, koj goni krmaču, pa čuvši ovaj, što on govori, razljuti se, pa mu rekne: „Nemoj tako govoriti, nego reci: S njom se slastio i brke mastio.“ Kad budalaš pojde dalje, najde čovjeka koji je kraj puta sr . ., pak mu rekne: „Pomoz Bog, s njom se častio i brke mastlo.“ Čuvši to neznanik, skoči kô pomaman i uhvativši ga dobro ga izplati, a onda mu rekne? „Nemoj tako govoriti, nego reci:“ Kud izpalo jedno nek izpadne i drugo. Ubogi čovjek pojde dalje misleći, da su se njegove muke već svršile, kad na jednoč nabasa na čovjeka ćorava u jedno oko, sretavši ga rekne mu: „Kud izpalo jedno, nek izpadne i drugo.“ To čuvši ćoravi, digne svoju batinu, pa ga nekoliko put izduži njome, da se je sve do zemlje sažimo i tako namekšana pusti ga. Jedva biednik čeko, da dojde u mlin, jer ga je već vidio, misleć, da će mu ondje najbolje biti. Kad on u mlin, al u mlinu nove nevolje. Mlin mu sve izamljeo i mnogo namljeo, a on, da

mu se zahvali, ogrli ga, pa će ga poljubiti, a mlin kô mlin neznajući za šalu, sadre na gubicu, uhvati mu porukavje od košulje, pa s njim omlati niekoliko puti, dok se je jedvice izbavio, Kad se izmakne, pokupi brašno i otide kući. Nit je više žene slušo, nit je u mlin išo.

12.
Tri brata.

Bila tri brata, dva pametna, a jedan budalast. Ova tri brata imala su jednu njivu sjenokošu, koja je uzrok dobro sienom, rodila. Jedne godine, kad ju pokose i uplaste, dojde nešto u noći pa jim sve sieno pojede. Druge godine, kad ju pokosiše i uplastiše i plast tvrdo ogradiše, pojdu braća čuvati sieno. Te najprije ostane stariji brat, da vidi: hoće li sad štogodj sieno izjesti. U neko doba noći začu oni, što je sieno čuvo, u obližnjoj šumi truku buku i zveket; ovi se prepane i uteče. Kad drugi dan dodju, ali siena nimalo nema. A treće godine, kad sve sradiše, ostaviše srednjeg brata, da čuva sieno ali se snjim dogodilo kao i s prijašnjin. Četvrte godine kad sve sradiše, rekne najmladji budalasti brat, da će on noćas sieno čuvati. Kad bilo oko neko doba noći, ali se diže u obližnjoj šumi strašna huka, buka i lomot, ali se budalaš nije ništa bojao, nego se prišutio pod plastom, pa čeka: šta će tobiti. Najedanput dolete tri konja, jedan gjogast, drugi alatast, a treći crn kô gavran, a sva tri u žutom zlatu i na svakom zlatne gospodske haljine. Dok su prikučili plastu, odmah budalaš skoči iza plasta, pa uhvati gjogata za grivu i vikne: „Sad ću te beli, izšibat, što si mi za tri godine jeo sieno. Onda mu se gjogat počme molit i reče: „Nemoj me biti već sve trojici izguli po dlaku iz grive, pa kad ti zatrebamo,

pricvrlji samo mà koju dlaku k' vatri i oni će ti namah doći.“ Budalaš posluša i izguli od svakog konja po jednu dlaku iz grive i odu konji odklem su i došli. Dok dan svanu, dodjoše i njegova braća, da vide: šta je bilo. Kad oni vidješe, da je plast čitav, od muke i nenavisti otjeraše ga odmah kući.

U to doba ženio car sina, pa izkopo jendek sat dug, a pol sata širok, pa iziŝo telal i veče: da car meće jednu sultaniju i tri torana dukata na košiju, tko preskoči jendek neka nosi curu i dukate. Kad je telal viko, bila su tude i dva brata budalaševa, pa za večerom, razgovaralá se o onom, što je tetal viko. Kad dan osvanu, odoše braća budalaševa, da vide, tko će preskočih jendek i odnieti košiju. Dok su njegova braća otišla, on uzme dlaku gjogatovu i prikuči je k' vatri; dok se alaka zapali, dodje gjogat vas u zlatu i na njemu zlatne gospodske hajine. Budalaš se preobuče, uzjaše na konja i ode k jendeku. Kad se je prikučio k' jendeku, oplete konja kandjijom, preskoči jendek i popane sultaniju i dukate, pa odleti kao svietlica. Zaludu su za njim carski tatari letili, da ga uhvate, niesu ga mogli ni nazriet, a kamoli uhvatit. On kako dodje kući, tá i zatvori sultaniju i blag'o u hodaju, u to i braća, pa stanu kazivat: „dojde jedan na jednom gjogatu, a lugav je, preskoči jendek i odnese sultaniju.“ Onda će on braći, reči: „Braćo draga, da niesam ja to bio.“? a oni mu sestanu rugati: Idi budalašu, gdje biti to bio. gdje je tebi onakav konj, gdje li onakovo ruho. Sutra dan metne car na košiju drugu sultaniju i tri tovara blaga, a jendek još veći izkopa. Blizu jendeka namjestio kavaze, pa jim zapovjedio, da onog uhvate, tko preskoči. Joped odu budalaševa braća, a njemu ne dadnu. Dok su oni otišli, namah prikuči alatovu dlaku k vatri. Dok dlaka racvrlji, eto ti alata

i na njem gospodske haljine. On se preobuče, uzjaši na konja te i opet košiju odnese, a nemognu ga uhvatit. Kad braća dojdu kući, stanu mu kazivat: „Danas brate dojde opet lugov na alatu, sve promjenjuje konje i ruho, a čini nam se da je jedan te isti.“ Onda će im opet budalaš reći: „Draga braćo, da niesam ja bio?“ — „kakav ti budalašu jedan, skoče na njega braća, odakle tebi onakvi konji i onakvo ruho!“ — Sutra dan i opet metne na košiju jednu sultaniju i tri tovara blaga. I opet budalaš preskoči jendek na vilovnu vrancu, al kad uhvati i ponese sultaniju i blago, povikne car na kavaze: „ Držte mi zeta, da vidim, tko sultaniju nosi. „Al on uteče, ni vile ga stignule ne bi, a kamo li carevi kavazi.

Kad u večer dodjoše njegova braća, počmu mu kazivati: „Dragi brate sve jedan dolazi, a prnmjenjuje konje i haljine.“ — opet on rekne: Draga braćo da niesam ja bio? — Braća ga počmu psovati: Ej kako ti budalašu jedan! — Kad su ga izpsovali, onda budalaš rekne: „Ej kad niesam ja, a vi hajte zamnom u ovu hodaju, pa vidite, jesam li vam slago.“

Kad oni u hodaju, al u hodaji tri sultanije i devet tovara blaga i tri konja, na kojih je odnio košiju. Onda budalaš dadne najstariju sultaniju najstarijemu bratu, i uz nju tri tovara dukata, srednju srednjemu bratu i tri tovara dukata, a najmladju i najljepšu ostavi sebi. Učiniše veselje za mjesec dana, i ako su živi i danas im je dobro.

13.

Trinaest braće,

Bila jedna sjeromašna žena, pa imala trinaest sinova a trinaestom bilo ime Trinaestko. Muž joj već davno bio

pokojni, umro je baš kada je pod srdcem nosila trinaestoga i najmladjega sina. Osta uboga žena sa sitnom dječicom, sve trinaestero jih tugom i nevoljom a na tudjoj preslici hranila, sve dok joj se niesu sinovi opasali snagom . . . Kad su već bili svi poodrasli i najmladjemu bilo devet godina, reknu jedan put svi mater svojoj: Mi idjemo po svietu tražiti sebi sreće i hrane mi vidimo, da ne možemo živjeti ovdje brez posla. Pa kad su se bili opremlli, reknu materi svojoj s bogom i otidju. Tužna mati ostane sama kod kuće kukajući za sinovima, pa ne imajuć ni odklen pomoći, umre do malo vremena od tuge i žalosti. Oni pako putujući duga vremena po svietu, zakasne jednu večer na putu, a kiša ljevala kô da se nebo prolomilo, te hajd, hajd po onom vremenu, dok u neke gledaju na daleku, pa se stanu dogovarati: bi li išli k onoj vatri ili bi ondje, gdje su, prenoćili, i odrede ići k vatri. Te odu onoj vatri, a bila vatra u šumi u jednoj kući. Oni promisle, da je ono kuća kakva šumara, pa pokucaja na vrata, i otvore se vrata. Kad oni unutra, ali u kući ugledaju golemu ženu držeć u ruci ožeg, a sise prebacila preko ramena, pa peče kruh. Oni ju zapitaju: Mogu li noćiti, a ona jim odgovori, da ne mogu: jerbot ima čovjeka (muža), koji jede ljude, i ako dodje, da će jih sviuh pojesti. „Ti nas samo pusti, pa makar nas odmah pojio;“ reknu braća, a ona videći da nije druge, pusti jih u kuću, da prenoće; dadne jim večeru i odu spavat. Svi su pospali osim Trinaestka, on je sve jednako gledo, kako će braću svoju spasit, da jih ne pojede ona ljudožderina. Poslje nekoliko vremena dojde muž one žene, što je kruh prećala u kuhinji, kad su došli trinaest braće. Dok je unišo u kuću, odmah zapita svoju ženu: „koga mi imamo na konaku?“ Ona mu rekne; „Ne imamo nikoga.“ On opet

rekne: „Ja čujem, gdje udara duša kršćanska.“ Onda mu ona opet kaže: „Imamo na konaku trinaest braće, ama ne moj jim ništa učiniti;“ a on joj reče, da jih ne će odmah pojesti, nego okolo pol noći, kad bude ogladnio bolje, samo mi kaži, kakova imaju zlamenja? ona mu kaže: da imaju crvene kapice na glavi. „A po čemu se moje kćeri razlikuju od njih, jer i ja imam trinaest kćeri, pa se bojim, da njih nepojedem?“ Ona mu odgovori: „Poznaju se po zlatnih kolajnah, koje imaju na vratu.“ Dok su se oni razgovarali medju sobom, sve je Trinaestko ćutio. Kad bude oko pol noći ustane Trinaestko, pa skine s njegovih kćerih zlatne kolajne, pa jih pomeće ne svoju braću, a kapice sa svoje braće poskida te metne na njegove kćeri, pa legne opet na svoje mjesto. Poslje pol neći ustane ljudoždер u mraku, i pojde da pojede ono trinaest braće, kad dojde do njih, gdje su ležali, popipa jih oko vrata, rekne: „ovo su moje kćeri“ i podje malo dalje, te nadje svojih trinaest kćeri i na svakoj crvenu kapicu. „Eh ovo su“ rekne, pa jih počme jesti te sve do jedne izjede, i ode odmah od kuće u planinu. Poslje kad su ustali trinaest braće, odprave se na put svi osim Trinaestka, da traže službe sebi. Al i Trinaestko podje onako samodrug pa svietu, da traži sebi službu, hodajući dodje do u carev dvor, i ondje se pogodi: da bude carev kavedžija. Kad začuju njegova braća: kakvu je službu našao, dogovarahu se kako će ga oboriti, i najposlje domisle se, da otidu caru, pa da mu reknu, da je on taki junak, koji mogo otići ljudoždеru i doniet od njega zlatni ćilim, kojim se pokriva. Ovdje jedan od njih caru i rekne: „Da ti care znaš, kakav je junak tvoj kavedžija, mogo bi ti donieti od Ljudoždera zlatni ćilim kakvog ne imaš ni ti, ni cielo carstvo tvoje. Poslje kako otidje Trinaestkov brat, od-

mah car zovne svoga kavedžiju i kaže mu: „Ja sam čuo da si takav junak, da bi mi mogo donieti od Ljudoždera zlatni ćilim, s kojim se on pokriva, kakova neima ni u mom carstvu. Ako mi ga ne doneseš, neka znaš, da ću te objesiti; ako li mi doneseš, dobro ću te nadarit. Sad hajde, ako ti je mila glava.“ Poslje malog premišljanja ode Trinaestko u kuću Ljudožderu i kad dojde kući unidje kriomice u kuću i uvuče se kriomice u čižmu Ljudožderovu. U večer dodje Ljudožder i namah začuje, da ima netko izvanjski u njegovoj kući, pa počme tražit po kući, da nije možda Trinaestko došo, te tražeć tako nadje ga u čižmi, pa ga odmah izvuče, da ga pojede, tad mu rekne Trinaestko: „Šta bi ti mogo od mene izjesti, kad vidiš, da su same kosti, a mesa ni malo, nego me jedan mjesec dana hrani, dok udebljam, pa me onda pojedi. Čujući to Ljudožder odmah dozove svoju ženu, da mu dadne jest, i da ga hrani jedan mjesec dana, neka udeblja, pa da će ga onda izjesti. Kad večeraju, otidju spavat, on i žena na postelji, a Trinaestku prostru po podu, da spava pokraj postelje. Kad bude u noći, a Trinaestko će potegnut ćilim s njihu, al oćuti Ljudožder pa rekne svojoj ženi. „Ne poteži ženo.“ Poslje malo vremena opet Trinaestko potegne. Ljudožder će opet: „Ne poteži ženo, jer ako ga još jednoć potegneš, bacit ću ga na zemljn, pa ne će nas nas ni jedno pokrit. „Čuvši Trinaestko, što je Ljudožder reko, on po treći put potegne ćilim, a Ljudožder se razljuti, pa baci ćilim na zemlju. Kad Trinaestko vidi, da je Ljudožder zaspo, uzme ćilim i ode caru. Kad ga car ugleda obveseli se i nadari ga. Čuvši njegova braća, da je živ izbavio glavu od Ljudoždera i da je ćilim donio, veoma jim bude žao, te opet odu k caru pa mu reknu: „Ti si sâm eto vidio, kakov je junak, ne treba da ti kazujemo, nego ima Ljudožder jednog Papa-

gala, koji znade govorit kao čovjek, a vás je zlatan, mogo bi ti ga doniet tvoj kavedžija, a naš brat, samo mu zaprieti vješalim. „Odu braća, a car njega odmah zovne pred sebe i rekne mu: „Čuo sam, da ima Ljudožder jednog papagala, koji zna govorit kao čovjek i zlatan je, svakojakim bojami nakićen, hoću da mi ga doneseš, ako mi ga ne doneseš, ne moj ovamo ni dolaziti, nego hajde odmah na vješala nek te objese." Tada on progovori caru: „Daj mi care novaca š čim ću doći do njega." Onda mu car dadne novaca i on otidje kući Ljudožderovoj. Kad dodje kući njegovoj, srećom njegovom ne najde ga, kod kuću i tako se kradimice uvuče u sobu gdje je papagal stajao, pa dok ga ugleda, pristupi mu počme davat šećer, kad vidi papagal, da je ovo liepo, rekne mu: „Baš je ovo liepo, da ja znam, da ćeš me sve ovakim hraniti, ja bi s tobom išao tvojoj kući," Trinaestko to jedva dočeko: „Hajde ti sa mnom, pa ću te svedjer s ovim hranit." I tako privoli papagal, te izidju iz kuće. Dok su izašli, papagal se digne na krila, a on polahko na nogama i treći dan dodju caru u dvore. Kad ga ugleda car, začudi se, kako je živ ostao, pohvali ga i nadari dobro. Kad začuju njegova braća, kakovu je slavu i pohvalu stekao, nikako ga nemogahu gledati, niti njegovu slavu ćutiti, sakupe se jedan dan, te se medju sobom dogovarahu, kako će ga obtužiti kod cara. Smislivši sve, kako će i što će, otidju k caru. Dodju u dvore, a jedan izmedju njih ovako prozbori caru: „Netreba ti dalje kazivat, kakav je junak tvoj kavedžija care čestiti, eto si sâm vidio, da je hrabar, nego ga pošalji neka ti dovede Ljudoždera. Kad ove rieči čuje car, rekne: „Ako mi ne dovedeš Ljudoždera, žive na tebi glave ne ima." Čuvši to Trinaestko vrlo se smuti u sebi i pomisli: lahko je bilo ćilim donieti i papagala dovesti; ali

tko će njega uhvatit živa i dovesti ga k caru; ali da malo vremena razbere se i rekne: „Daj meni novaca, da napravim zgodu, u što ću ga uhvatit·" I reče mu car: „Hajde tamo momu haznadaru, nek ti dade koliko ti je potrebe. „On ode haznadaru, uzme novaca, koliko mu je bilo od potrebe, kupi kola, dvanaest konja, zatim ode kovaču, da mu skuje sanduk deb.o od pedlja, i nek bude na njemu trinaest brava, i trinaest obručova, da kad uhvati Ljudoždera, ne mogne se izmaknut. Kad to sve bude gotovo, onda metne sanduk u kola i uveže dvanaest konja, pa otidje njegovoj kući, ugleda ga Ljudožder, pa mu rekne: „Ti li si Trinaestko, ne ćeš mi sada uteći sada ću ja tebe pojesti " A Trinaestko se obazre, kao da on nije pa kao u čudu zapita Ljudoždera: „A gdje je Trinaestko, da ga uhvatim, vidiš kakov sam sanduk za njega skovo, hoće moj otac, da ga ovdje zatvori, pa da ga sprži." A Ljudožder mu rekne. „Ti si bolan." A on će: „Kako bi ja bio, kad ja njega tražim, on je momu otcu ukrao trinaest konja." „I meni je ukrao ćilim i papagala, on kriv, pa ja izjedoh svojih trinaest kćeri!" odgovori Ljudožder, nego da ja prokušam; jeli taj sanduk tvrd, jer ako nebude tvrd, izmaknut će se, jaki bo je plaho, pa bi mogo pobjeći, nego ja ću se unutra zavuči, pa ti mene zaključaj, da vidim, mogu li ga raztisnut, ako ja ne morem, beli nemore ni on. Trinaestko jedva dočeka, pa kad unidje ljudožder u sanduk, a Trinaestko nabije trinaest obračova i privuče trinaest brava, pa onda rekne: „Ja sam Trinaestko, ustani i pojedi me." Kad to čuje ljudožder, razguli se vičuć: pusti me, a on rekne: „Neima hasne sada vikat," pa potjera konje i dojde drugi dan carevim dvorim. Kada vidi car njegovo junačtvo, pokloni mu svoju kćer i polak carstva, a Ljudoždera dadne sažeći i njegovu ženu. Poslie smrti

careve izaberu Trinaestka za cara. Ako je živ danas caruje.

14.

Diete sa devet čiraka,

Bio majstor, pa imao jedno diete za slugu, pa bi s njime češće odilazio u goru po drva. Te jednoč bavrljajuć i tumarajuć gorom nadje majstor u zemlji otvorena vrata, al ne smjede unići, nego rekne djetetu. „Ajde slugo, pa što dobijemo, po pole ćemo. Diete kô diete, mlado pa ludo, jedva dočeka i onidje u zemlju; te pipaj te tapaj po onom debelom mraku, u neke natapa na veliki podrum. Kad ono tamo, al u njem tri hrpe blaga, sav se podrum sjaji od blaga kâo žarko sunce. Na jednoj hrpi sjedi oro sur i golem, a na drugoj se savila šarena guja od tri glave, a na trećoj čuči djavo, pa izkesio zube na diete . . .

Al diete junačkog srdca poteci za jednu kamaru — ne da se odnieti; poteci za drugu — ne da se odnieti; poteci za treću, ne dâ se ni ova odnieti. Ništa ono tu ne mogne odnieti već samo jednu kutiju, koju metne u njedra, al dok spremi kutiju u njedra, duhnu vjetar, i zanese diete u kamenje, u pustu i gustu šumu, nigdje ptice, nigdje kuće ni kućišta. Onda ono diete podje, te tuc amo, tuc tamo, klim amo, klim tamo, dok izklima nekako iz one šume, i dojde k moru. Došav do mora ugleda s onu stranu jedan grad. Što će jadan kad eto ne može prieći. Misli se mali i misli i sve misli na jednu smislio, pa sabra nešto drva, što ga može nositi, te načini splav. Dogradiv splav, sjedne na splav, pa vozi, pa vozi — te predje nekako preko mora u onaj grad:

„Kud ću sada tugo moja, kad u gradu poznanika, a ni svoga nemam?" rekne mali, pa se opet zamislio, Pa najposlije otidje u jedan han k jednomu čovjeku, te se najmi u njega da mu ciepa drva, a onda mu dadne ručak i večeru. Kad bilo drugi dan, rekne mu oni čovjek: „Eto sam ti dao ručak i večeru; ajde gledaj na drugom mjestu, meni više netrebaš.

Ode one diete u čaršiju i prisloni se na jedan dućan, a gazda ga onog dućana upita: „Šta ćeš diete?" A diete mu odgovori: „Hoću gazda, da mi dadeš štogod para, da večeram; jer sam ljuto izgladnjeo."

Bio gazda srdca milostiva, pa mu dadne na dvie večere: „Naj diete, pa večeraj." Diete odtrči, pa kad potroši novce, dodje opet pred onaj dućan i tako tri večeri sustopice. Kad bilo treću večer, rekne mu gazda:" „Hajde sinko traži, nek ti tko drugi da, ja ti nemogu više dati." Začuv ovo diete, vrati se natrag han. Misli se do Boga, šta li će ručati, šta li će večerati . . Te trgajuć i pipljuć po sebi, napipa nekako u njedrih onu kutiju. Kad najde kutiju, otvori ju, al u kutiji devet čiraka. Onda diete pomisli:" „Eh da mi je devet svieća da usadim u ovo devet čiraka, pak neka gori. „Dosjeti se mali, te ode jednom gospodaru, pa mu se moli: „Daj mi gospodaru devet para, poslužit ću te devet dâna. I dadne mu gospodar, a on ga služi za devet dana. Dosluživ gospodara uze za ono devet para devet svieća, u ono devet čiraka pa kad užeže svieće, al eto ti devet djevojaka na vrata. To devet djevojaka pjevalo, kucalo i igralo d pola noći. Pošto pola noći bi, a svaka potegnu po jednu kesu novaca i dade mu je govoreći: „Naj ti gospodaru, da imaš štogod za troška" i odoše. Kad bilo sutradan u večer, rekne diete handžiji, da mu spremi bogatu večeru, Handžija se nasmije, pa rekne

malomu: „Nemaš ti novaca, da namiriš dobru večeru.“ A diete mu odgovori: „Mogu ja svojimi novci poplatiti i ovu zgradu, gdje ja sjedim, pa mu pokaza onih devet kesa blaga. Onda se handžija čudom za čudio i poplašio, pa upita: „Moj sinak dragi, odkud tebi toliki novci, kad ti niesi imao ništa. Da niesi ti novce pokro, pa da nebude za moju glavu zapelo?

Čuvši ovo diete, uze handžiju kleti: „Očinjeg mi vida niesam ja tih novaca pokro, već Bog mi jih dao. Al mi dodji večeras i donesi devet svieća, te posjedi kod mene, pa ćeš i ti vidjet, što vidjeo niesi.“ Na to handžija bio gotov, kao baka na kar, pa donese devet svieća i donese dobru večeru, te sjedne do njega, pa gleda šta će biti. Mali dok spucka večeru, tà i užeže onih devet svieća u devet čiraka i namah dojde devet djevojaka, te pjevale, kucale i igrale do pola noći, a svaka kad pojde, dadne mu i opet po kesu blaga i tako bilo za svaku noć Mali vrlo obogati, pa zakupi pola toga grada. To se čudo na daleko čulo, pa začuje car i njegova kćerka u Stambolu, pa ga dobave k sebi.

Kad ga odvedoše pred cara, zapitat će ga on: „Šta u tebe oto ima, pa tebi dolazi devet djevojaka, koje te blagom darivaju?“ Onda mali odgovori: „Čekaj care dok smrkne, pa ću ti pokazati, šta imam.“ Kad se smračilo, dodje car i njegova kći, a s njome i mnogo stambolskih gospoja, pa će gledat čudo negledano. Dok posjedaše, užeže mali svieće i namah se pokazale djevojke, te pjevale, kucale i igrale sve do pola noći, a kad bilo pola noći i one uzele odilazit, svaka gosu kesom blagodarivala. To se caru vrlo mililo, pa smisli oteti kutiju od djeteta. Drugu večer skupi oko se stambolsku gospodu, pa pojde u zgradu, gdje je imali sa svojimi čiraci bio. Kada car i sva gospoda posjedaše u dušeke, užeže mali devet svieća,

al dok užeže, usta hrka, usta zvrka, a mjesto djevojaka izleti devet Arapa, svaki nosi gluhu topuzinu. te udri po caru i stambolskoj gospodi. Usta jauk stambolske gospode, a kad caru dotužila topuzina, uze moliti diete, da'ga oslobodi Arapa, a da mu već neće otimati kutije. Onda mali udunu svieće a Arapa namah nestade. Otalen se mali vrati u onaj svoj grad na moru, pa i danas je živ, ako nije umro.

16.

Bog nije stvorio buhe nego vrag,

Kad je dragi Bog stvorio ovaj sviet, umnožila se svjetina kô mrav, a navalila i svakojaka zloća kô kukuriek iz zemlje. Ele to Bogu ne bilo drago, te naumi vas sviet potopiti, pa stoga zapovjedi Numpengaberu (Noje) da načini veliku džemiju, i da je pregradi na sto sedamdeset i pet hambarića. Kad Noje dogradi džemiju, rekne mu Bog, da u one hambariće metne svakakvo sjemenje i živih i mrtvih, al od živih samo po žensko i mužko. Pa kad je i to sknadio, naredi mu Bog, da džemiju i vrata od džemije obliepi nekakvom smolom. Istom što je bio preturio ovaj posao, napusti Bog iz nebesa rieke, razli se more svietom, a džemija se digne do pod oblake Noje dan na dan pregleda hambariće, pa podpazi, da u mnogih hambarićih nejma sjemenja.

Dosjeti se on, da je to miševo maslo, pa prospe na njega vatru, te mu se zaprieti, da će ga ubit i njegovo koljeno satrt, ako bude i u napredak jeo. Miško se uzdrhto, kô da ga troljetna groznica uhvatila; al zmija u kojoj bio vrag, nagovori miša, da i nadalje jede sjemenje i da progrize džemiju, pa kad ga Noje potjera, a on

neka groz onu rupu u more uteče. Sutradan pojde Noje opet hambariće preglêdat, kad tamo al opet nejma sjemenja. Onda Noje skoči, da miša ubija, a miš kroz onu rupu uteče u more. Kako miš uteče u more, navali voda u džemiju gotovo se sve potopi. U toj nevolji zaviče Noje na živine: „Tko je dobar majstor, neka začepi ovu rupu kud je miš uteko u more, ama da nije uteko, metnuo bi mačku, neka ga proždre nek mu se ne zna ni za trag, ni za rod.“ Dok je Noje ovako prietio mišu, doplazi zmija, pa progovori: „Ja sam dobar majstor, ja ću rupu od džemije začepit, ama pod pogodbom: što god budem ja klala, ono neka crkne; a ono što neću, da crkne, ono ću klati medj oči, gdje se obrve sastaju. Onda Noje, da prevari zmiju, rekne: „Ti samo začepi rupu, a kad izidjemo na suho, onda ćemo se pogadjati.

Zmija ode na onu šupljinu, te turne svoju glavu u nju i smota se kô pita mesnjača. Dan po dan i vode se sbiju u rieke i more. Zemlja se osuši i zazeleni, a džemija nasjedne na planini. Noje otvori vrata, izpusti živine ama je bilo studeno, pa naloži vatru, te se grije, a oko njeg se skupile živine, pa se i one griju. U to će ustati zmija, pa će zapitati Nojema: „Ti si mi obećo u džemiji kad na suvo izajdemo, za ono, što sam šupljinu začepila, liepu jabuku: što ujedem, da crkne. — Niesam ti ja obećo — lažeš zmijetina — rekne Noje . .

Jesi, niesam; jesi, niesam. Te tude se oni na veliku posvade, pa kad već dogusti Nojemu, uze štap pa će zmiju ošinuti iza vrata, al zmija se razljuti, pa udari repom po žeravici, al iz žeravice skoči velika iskra pa Nojemu medju obrve. Noje se hítar dogodio, pa uhvati onu iskru prstima, pa prinese je k očima da vidi, što je — kad tamo, al crno maleno, a živo. Noje popuzne velikim prstom, da ubije, al buva izmedju prsta skoči na zemlju, pa tako uteče.

Sad zaviče zmija. „Vidi i poznaj: da ću ja klati medju obrve, al neću da umre“ — to reče pa i ona uteče — Noje od muke guli kosu a kako i neće — kad zmija uteče, buva uteče, miš uteče, sve crnje od crniega — te u onome jadu prekune sve troje. Mačjemu rodu naredi, da tuši miševe, a ljudem zapovjedi, da ubijaju buhe i zmije, gdje jih samo vide i stignu. Ele nije Bog stvorio buhu već vrag koji se uvuko u zmiju.

15.

Krčmaruša Mara iz Zadra.

Vozio se jednoč jedan moruar na svojoj barčici po moru, al odjednoč dune vjetar, uzljulja more, a valovi stanu kô planina skakat, pa udare s njegovom barkom o škol̂j. Barka se razbije, a mornar se prihvati jedne daske valovi ga ponesu, pa ga prebaci tamo, pa ga prebaci vamo, — dok mu se u moru pokaže neka hridina, a on dok ju ugleda, poveseli se, pa skoči sa daske na hridinu, al i ova ga nosala po moru i valovih.

Potrajalo neko vrieme, kad bi najednoč kridina progovori: „Hoćeš li mi biti sluga pa ću te nsloboditi?“ Mornar se upropasti, gdje hridina govori, pa u onom strahu rekne. „Hoću.“ Kad izajdu na suvo, hridina se stvori u čovjeka, pa odmah navali na mornara, da se pogode: „Dat ću ti opanke, pa kad ti se raskinu, onda ćeš se vratit natrag] a kad se vratiš; tad pitaj, šta hoćeš za plaću.

Kukavni mornar tomu privoli, tad ga uze oni čovjek sa sobom, pa goni, pa vodi, dok ga u pakao dovede. Kad ga dovede u pakao i kad mornar vidi one pretežke paklene muke i u mukah tolike duše ljuto se

preplaši, du ima kuda bježo bi, al sve to zatvoreno kô u tvrdom gradu. U to mu pristupi gospodar, pa rekne: „Ti se ništa neboj; ti si još naravni čovjek, ja ću tebe hraniti, kô što si se hranio i ua onom svietu. „Tude mu dadne krevet,]dadne mu večeru, on večera naravno, legne naravno i dobro spavo. Kad bilo u jutro, donese mu gospodar opanke, on jih obuje i podudare mu se nogom, dadne mu ručak, donese dobru sjekiru i dovede dva dobra dorata: „Eto ti dva konja i oštra sjekira, ti ćeš dan po dan sve na ovih konjih drva dogonit i to će ti biti služba, al dobro tovari — ne šali se more!“

Mornar uzme sjekiru, poćera pred sobom konje, pa u paklene gajeve po drva.

Bržebolje nasieče dva tovara, pa jih otjera u pakao, ter tako vazdan gonio; al kad bi konje tovario, sve bi kukavci stenjali, kano da će progovorit. Tako prolazio dan za danom, mjesec za mjesecem, a godina za godinom, koliko je godina gonio, to mu se ne zna računa. Češće bi on pogledo u svoje opanke, eda li se već izdjerali, al jalovo čekanje, jer opanci sve tvrdji i tvrdji bivali. Za dugo već bilo, kako on služi vraga gospodara, ele jednog dana, baš kad je tovario, progovore najednoč konji: „Dragi brate! nemoj nas tovariti, mi smo duže.“ Sad i sjekira progovori: „I ja sam duša, a na onom sam svietu bilo glavna i pomamljiva ženska, pa se udala i preverila, poslje umrem, pa mi Bog dosudi, da patim kô sjekira. Već te molim, dragi brate, da ne razbijaš samnom velikih i kvrgastih klada i odmah će mi muke lašnje biti. „Konji reknu:“ Eh i mi smo bili na onom svietu veliki griešnici, pa nam Bog posudi, da trpimo kô konji i da nosimo drva u pakao; već te molimo, da nas piaho ne tovariš i namah će nam lašnje biti.

Ona hridina što te je po moru nosala, bio je vrag

koji te je prevario i ovamo donio, da mu služiš, dok ti se opanci ne izderu; al ti ti se opanci ne će nigda razkinuti. Ti ćeš potlam umrieti, pa ćeš ovdje navieke ostati, pa dogonit drva za paklone vatre; nego nas lašnje tovarit pa ćemo te naučiti, kako ćeš se oprostit pakla."

Razumjevši mornar što mu konji ji sjekira kažu, počme konje lašnje tovariti, a sjekirom manja drva sjeći. Kad dotjera drva, razljuti se na njega gospodar, pa udri, ga ružiti: „Ti slabo tovariš, sad ću te uništiti!" Al sluga samo šuti; pa kad sutradan opet otidje u drva, progovore mu sve troje: „Slušaj brate, kako ćeš da ti se razkinu opanci; u napredak mokri u opanke, mokraća će opanke izjesti i tako će ti se razkinuti, a ti se oslobodi, svoga gospodara i pakla. On posluša, kako su ga naučili konji i sjekira, te dan po dan razkine mu se opanak i proviri veliki prst od noge. Opet ode u drva, a konji ga nauče, neka čeka, dok mu se i drugi opanak razkine; te malo po malo razkine se bome i drugi opanak i propane prst. Tad mu reknu konji i sjekira: „Sad se moreš osloboditi, ali nemoj da te gospodar vrag prevari. On će tebi davat blaga, al ti mu nemoj blaga uzimati nego eno u tvojoj sobi triešće, ono su ti daše osudjene da stoje u triešću. Ono triešće pitaj u vraga mjesto blaga; ti ćeš se na sud dotjerati pred Lucibelom, poglavicom vražjim, al se ništa ne boj. Još nekoliko dana gonio drva, dok jednoč pred suton uzruja se sve u paklu, a on jadan pomisli: da se neće vragovi medju sobom pobiti? Što je vražjeg bilo sve to na noge skočtlo, a mornar se vrlo prestrašio, da ga ne ubiju. U to mu pristup njegov gospodar, pa rekne: „Nemoj više drva goniti nego gledaj naše veselje. „On se ojunači, pa pogleda pakao:" eh jadna mati, koliko je dug i širok, toliko je pun vragova, a sve jedan drugomu za ruke faća, ele se uhvate

tri kola; a u svakom je po toliko vragova, da jih nije moguće prebrojiti. Kad se je kolo okrenulo tamo i ovamo, jedni se vrte naopako, drugi na opasum, pak svejedno onu igru zajedno završe i pozdrave se. U jedan put začu se od vragova zvizganje, cvrkanje, plesak, i ijuk. Kolo je za dugo igralo i svoju boriju činilo. Kad bi na posljedku skoči Lucibel iz svojeg prestolja, ter unidje u sredinu trostruka kola, pa počme skakati od nekakve dragosti. Od jedan put otvore se paklena vrata, kad dva krilata vraga nose žensku glavu; kolo igra ne pometa. Ugleda mornar iza kola nekakvo kolo napereno sa bocami kô s klinci, pa kako je donesoše, ne dadoše joj ni odmorit se, nego ju poledjice kako je duga i široka povaljaše na ono napereno kolo, pa ga zavrtiše, al kad se stade ono kolo okretati, jedva ga umrlim očima možeš malo nazrieti. Poslje toga razvrgoše vrazi svoju igru, a Lucibel ode i sjedne na svoje prestolje. Jutro osvane, a mornar uzme konje i sjekiru ter u šumu, da donese još posljednji put drvo. Kad u šumu dodje i opet mu konji i sjekira progovore: „Ne daj se prevariti na blago, nego išći triešće, sve su ono u muke odsudjene od Boga duše. Kad se ti oslobodiš, pa ono triešće na oni sviet izneseš, odmah će se triešće u duše prometnut, i sve će u raj odletit, pa te pred Bogom liepo zagovarat. „Kada se mornar vrati u pako, pa već došlo vrieme, da se rastaje s gospodarom, zapita ga: „Pravo mi reci, kakva ono žena i odkle je, pa vi rad nje onoliko činiste veselje?“

Onda njemu gospodar rekne: „Ona se žena zove Mare Krčmaruša iz Zadra. Ima već trideset i tri godine da je čekamo i jedva je sinoć dočekasmo. Dok je bila krčmarušom, sve je u vino mećala travu tatulu, pa bi ljudi pobudalili i goli po varošu hodali; ona je mećala travu

žbun u rakiju, pa ju onda iznosila pred gospodu, a gospdoa bi zaludila, pa sve jedan drugog na mejdan pozivala. Nit Boga vjerovala niti poste postila. Ona umre a Bog ju predade u naše ruke, a mi je pripesmo na kolo, te nigda se već ne će s njega skinuti. „Kad to vrag doreče, onda mornar počme pitat, da mu dadne plaću, jerbo mu se opanci razkinuli i on hoće da ide na svoju otičbinu. Onda mu gospodar rekne:“ Hajde sa mnom! „On pojde i dojde do jedne hrpe dukata:“ „Uzimaj koliko hoćeš!“ Al mornar odgovori: „Bome gospodaru ja ti blaga neću, nego mi daj ono triešće iz moje hodaje.“ Al gospodar ni da čuje o tom, već ga povede cvancikam, pa taljirim ne bi li mu se sluga kako na blago prevario. Al on jednu te jednu: „Ne ću blaga, nego triešće.“ Gospodar: ne dam! sluga: daj! te rieč, po rieč dotjeraju se bome i pred Lucibela vražjeg poglavice. Kad predanj dojdu, Lucibel se začudi: odklen je došo čovjek još naravni, pa tad izkolači oči na njegova gospodara govoreć: „Kud si toga čovjeka ovamo vodio, naše nije ljude voditi, koji su još u tielu živi; al jih moremo mamiti, pa kad jih premamimo i oni umru, onda su naši kô Mare Krčmaruša.„ Kad Lucibel izgovori, tad mornar tuži svojeg gospodara: kako mu neće najam da ;plati i sve mu izpripovieda, kako ga je u pakao donio i kako su se pogodili za plaću. Lucibel djipi na noge, pa se prodre na njegova gospodara: da sve dadne onomu čovjeku, kako se je pogodio i još suviše, da ga sutra pod svojim krilima odnese na koje brdo blizu Zadra, i da ga postavi po vrh benediktinskog manastira.‘ Tako je i bilo. Sutradan dok se svane, ustane mornar pun veselja gdje će i opet na onaj sviet i zavičaj doći. Obuje svoje droljave opanke, pripaše svoj veliki pripašaj, zatura za nj one trieske, naspe i ostale svoje djepove. Kad se razsvane, dojde njegov go-

spodar, uzme ga pod svoja krila, pa ga iznese iz pakla na onaj sviet. Kako ga iznese, namah se trieske obrate u duše, pa okrilate, pa ko lastavice uzlete i u raj ulete. Vrag ga donese do na brdo pram Zadru i metne ga povrh benediktinskog manastira, ondje ga ostavi i natrag se vrati u pako. Kad se mornar odmori, sajde dolje k moru, pa sjede na morsku obalu i tu je sjedio, dok ugleda čovjeka, koji na udicu iz svoje barke po moru ribu lovio. Tud on vikne ribara, da primakne barku k obali i da ga preveze preko mora u Zadar. Ribar bio srdca milostiva, primakne barku i preveze mornara u Zadar.

Kad ga na suvo preveze, ribar se vrati opet ribu lovit, a onaj čovjek unidje u Zadar, dok ga sreća namjerila na onu krčmu, u kojoj je Mare Krčmaruša umrla. Ele u nju unidje, sjedne, dok dojde mlad momak, liep ko jabuka, al tužan i žalostan, oči mu nabujale od plača. Počme ga mornar pitati: „Ej momče, što si tako tužan da ti tko nije umro? — A momak odgovori: „Umrla mi majka: „A kako joj je bilo ime?" — „Mare Krčmaruša odgovori momak . Da mi je znati, da je u raju nebi joj misa plaćo, jer jih nepotrebuje; a da mi je znati, da je u paklu, opet jih nebi plaćo, jer odande nema odkupljenja. Kad bi bila u mukah od čistila, tada bi joj mise platio, neka se prije oslobodi.

Opet će mornar zapitat: „Pa baš Mare Krčmaruša bila tvoja majka?" A momak odgovori: „Moja, jà!" — „A koliko ima, da ti je umrla?" „Ima tri dana!" Onda mornar rekne: „Eh slobodno joj nemoj misa plaćati, ona ti je usred pakla razapeta na oštro, bocasto kolo". .

A momak upita: „kako ti to znaš, kad ti niesi bio onamo?" A mornar rekne: „Ja sam bio u paklu, kad su ju dva krilata vraga doniela" i tad mu sve izkaza od kraja do konca sve kako je bilo, i još mu kaza: kako

je i on došao u pakao i što mu se ondje pridesilo. Tad onaj momak sve uzveruje, što mu je mornar od njegove matere Mare Krčmaruše pripoviedo i najposlje rekne: kad je u paklu ne ću joj misa ni plaćati. Onaj čovjek prenoći i sutradan ode k svojoj kući, jer je blizu Zadra iz jednoga sela bio.

19.

B a k.

Jedan starac nije više ništa imao nego samo jednog baka (bika), kog je volio nego išto drugo na svietu. Jednog dana bak se razbuće, te nije dao da mu se prikuči sarac. Starac se dosjeti što je baku te ide k jednoj ženi i zaprosi njenu kćer za svoga baka. Žena mu odgovori: „Moj štarče, ja ću ti dati moju kćer; jerbo nije ni tvoj bak ne znam šta, nego je i njega Bog stvorio, kao i ostale živine. „Kad je starac doveo djevojku, svomu baku, on počme bučat, a djevojka se izdrekne na njega: „Šuti krepo!“ dok mu je ovo rekla, odmah pade mrtva. Starac je i drugu djevojku doveo, ali se i s njom dogodilo, kao i s prvom. Kad starac dovede i treću djevojku, opet se bak razbuči, ali ga djevojka ne htjede psovati, već ga pogladi rukom i reče mu: „Dragi moj vole“ još ona nije ni izustila, a iz baka sinu momak kao žarko sunce i uzmavši svoju dragu za ruka vjenča je sebi i s njom porod porodio.

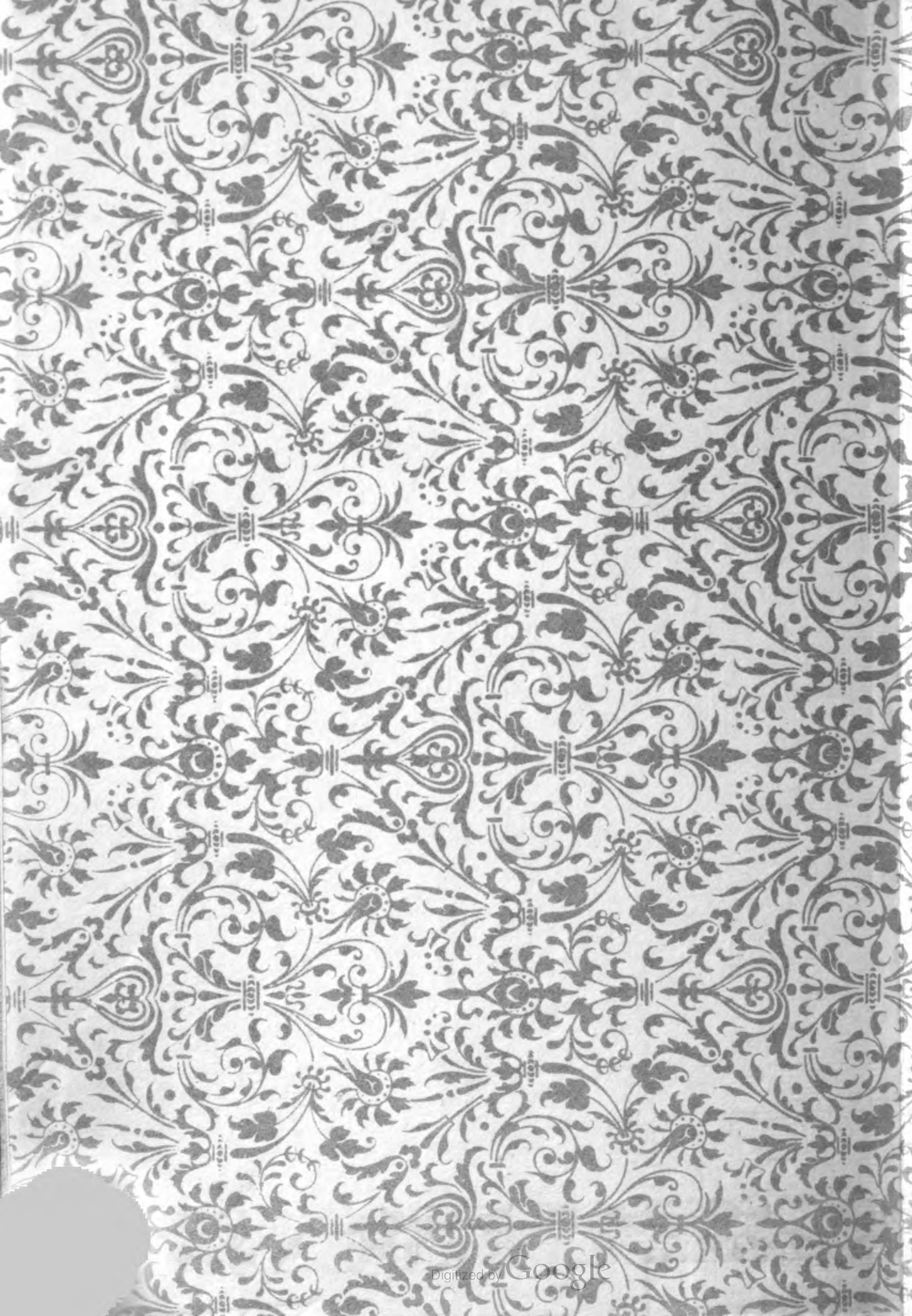
20.

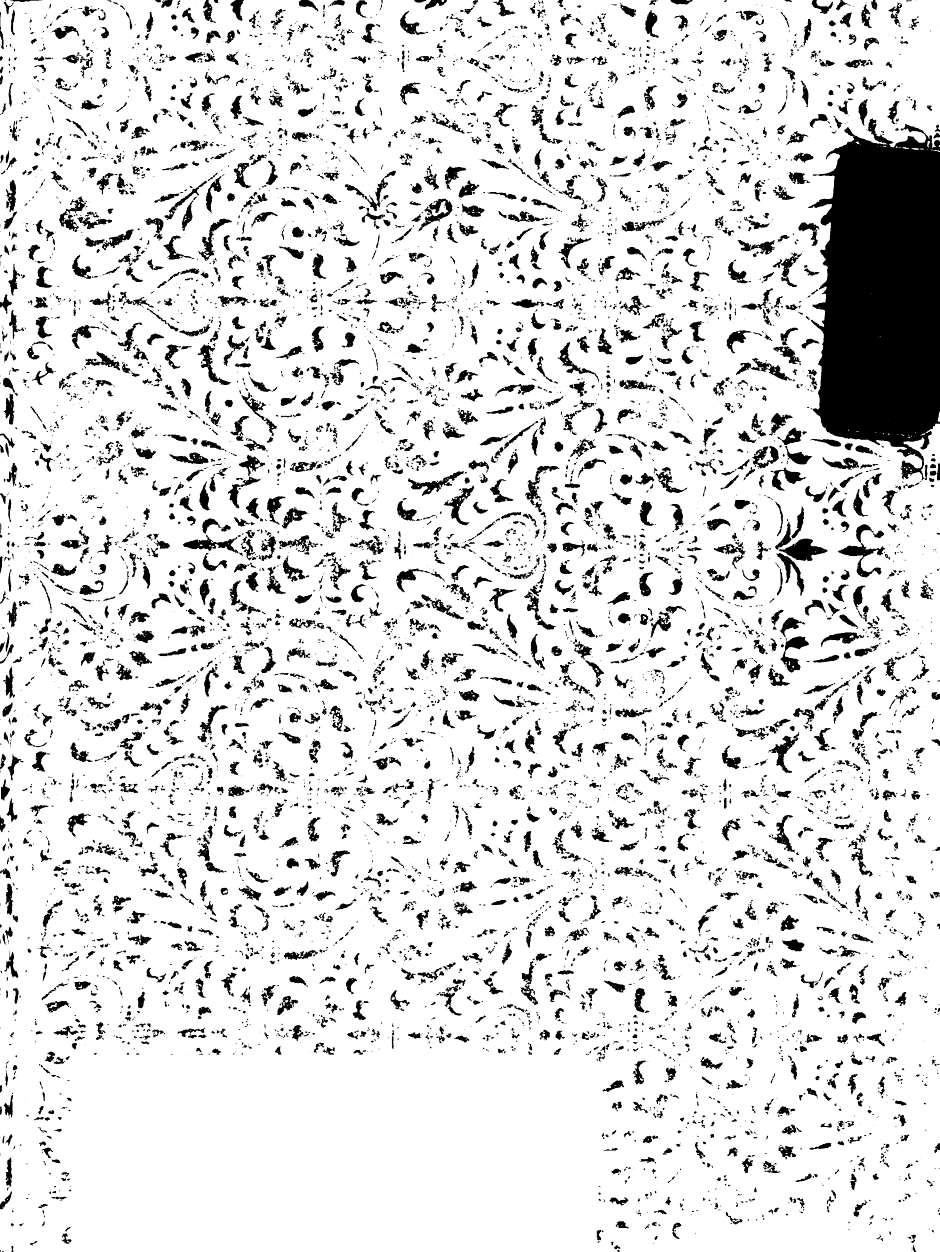
Lovničani uče kuran.

Nekoč dodje neki Duram Lovničanin u Sarajevo, pa čuje softe u mejtefu vikati. To njemu začudno bilo,

pa pojde tražit koga, da mu rekne, što oni u mejtefu viču. Tražeći tako namjeri se na hodžu, pa ga zapita: „Ama zdravlja ti hodža, šta oni tamo viču?“ A hodža mu odgovori: „Uče biva kuran“ — A on opet upita hodžu: „Dragi hodža, bil l' ja to mogo dobiti? — Bi, ako platiš. Duram obeća platiti, a hodža mu rekne da sutra dodje po kuran. U to vrieme nadje hodža tikvu, pa ju napuni štršenovi, pa začepivši ju dobro, predade ju sutradan uz dobru plaću Duramu. Al kada mu predade tikvu, ovako ga uze svjetovati: „Naj ti kuran, pa kad dodješ med svoje, razgrij dobro jednu hodaju, skupi znance i prijatelje, uljegnite u hodaju pa se skinite do noga, a onda ti odčepi tikvu, pa ćete svi naučiti kuran. Duram velikim veseljem primi tikvu, pa put pod noge. Kad dojde u Lovnicu spromi sve kako ga je hodža nasvjetovo. Ljudi se saberu u hodaju, da gledaju i uče čudo od kurana. Kad se svi poskidali, odčepi Duram tikvu, a štršenovi provriju iz tikve, pa onako biesni navale na nage Lovničane, pa jih počmu klati, a ovi od muke nagnu kud koji iz hodaje bježati. Ele Duram bježeći pred njima pobjegne preko gaja. Kad bilo poslje, zapitat će jedan drugoga: „gdje je Duram?“ a netko se oglasi: „Eno dva kurana otjeraše Durama preko gaja.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 074263416